

దేశీయ మహాసభయు దానియు ద్వే శములును

గ్రంథకర్త :

కందుకూరి వీరేశలింగమూ పంతులు

ప్రచురములు :

హితకారిణీ సమాజము
రాజమహేంద్రవరము

1951

కాపీ రైతులు

NATIONAL CONGRESS.

దేశీయ మహాసభ

ఓ, మహాజనులారా !

రాష్ట్రీయప్రజల మయినందున మన కుండవలసిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుటకయి ప్రయత్నించుటకొఱకును, దానినిబట్టి మన భరతఖండమునందలి ప్రజలస్థితిని క్రమక్రమముగా నభివృద్ధిపఱచుట కొఱకును, గడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు హిందూదేశమునందలి ప్రధాననగరములయందు మహాజనసభలు జరుగుచున్నవనియు, ఆసభలకు రాజ్యాంగవిషయములను ప్రసంగించుటకు జాతి మతభేదములు లేక యెల్లజాతులవారును సమస్తమతములవారును తమతమ ప్రతినిధులను బంపుచున్నారనియు, ఆసభలయందు సమిష్టిమీఁద హిందూదేశమునకు షేమకరములయిన ముఖ్యరాజ్యాంగవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుజనాభిప్రాయమునుబట్టి దృఢనిశ్చయములు చేయఁబడుచున్నవనియు మీరెఱిగియున్నారా! సమస్తవిషయములయందును అభివృద్ధి పొందుచుండుట మనుష్యునకు సహజధర్మమయి యున్నది. మృగాదులకును మనుష్యులకును గలభేదములలో నీయభివృద్ధివిషయ మైనధర్మ మొకటి. మృగాదు అభివృద్ధి లేక యెప్పుడు నేకరీతిగా నుండును; ఈవిషయమున వానికి వృద్ధిక్షయము లుండవు; వేయి సంవత్సరములక్రిందట కాకు లెట్లు గూండ్లు కట్టుచుండునో యిప్పుడు నదేప్రకారముగా కట్టుచుండును; ఇకముందు వేయిసంవత్సరములు దాటినతరువాత గూటిని నిర్మించుటయం దేమియు నభివృద్ధిని బొందక యథాప్రకారముగానే యెల్లకాలమును గూండ్లను

నిర్మించుకొను చుండును, మనుష్యుఁ డెట్లుగాక కృషి చేయుచు వచ్చిన యెడల సంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండును. వేయిసంవత్సరముల క్రిందట మృగప్రాయులై గుహాలయందు వాసము చేయుచుండినవారిప్పుడు పెంకుటిండ్లు కట్టుకొని యందు నివసించుచుండ వచ్చును; ఇకముందు నాగరికాగ్రగణ్యులై దివ్యభవనములు నిర్మించుకొని యింద్రభోగము ననుభవింపవచ్చును. ఈవిధముగా నభివృద్ధి పొందుట కయి కృషి యావశ్యకము. జ్ఞానహీనులయి కృషి చేయక యుపేక్షించుచు వచ్చినపక్షమున 'మునుపున్నస్థితియం దయిననుండక క్రమ క్రమముగా హీనదశను బొందుచువచ్చి కట్టకడపట నించుమించుగా మరల మృగప్రాయులగుట సంభవించును. జ్ఞానాభివృద్ధిని జేసికొనుచు నెడతెగక కృషి చేయుచు వచ్చినపక్షమున, మతమునందును నీతి యందును విద్యలయందును కులాచారములయందును వస్తునిర్మాణాదులయందును సుఖసాధన కల్పనమునందును తక్కిన సమస్తవిషయములయందును మన మంతకంత కభివృద్ధి నొందుచుండుము. ఇంచుమించుగా నన్నివిషయములయందును సమానముగా వృద్ధికొందుచుండుటయే యభివృద్ధి యగునుగాని తక్కినవిషయములయం దధమ దశలోనుండి యొక్కవిషయమునందుమాత్రము వృద్ధిచెందుట నిజమయిన యభివృద్ధికాదు. అట్టియేకదేశాభివృద్ధివలన దేశక్షేమకరములయిన ప్రయోజనములును కలుగవలసినంత కలుగనేరవు. మనశరీరమునందలి సమస్తావయవములును వానివాని పరిమాణమునకుఁ దగినట్లుగా నెదుగుచుండుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధి యగునో, అట్లన్నియవయవములును సమానముగా వృద్ధికొందక యొక్కతలగాని కడుపుగాని కాలుగాని లావగుటయే క్షేమకర మయినవృద్ధియగునో తెలిసినవారికి జనసామాన్యక్షేమలాభములకై వృద్ధి సమస్తవిషయ

ములయందును సామాన్యముగా నుండవలసిన యావశ్యకమునుగూర్చి పెంచి చెప్పవలసినయక్కఱలేదు. ఒక్కతలమాత్రమేదిగిన దయ్యపు తలయనియు, ఒక్కబొజ్జమాత్రమేదిగిన బాసకడు ఁనియు, ఒక్క కాలుమాత్రమేదిగిన బోదకాలనియు, పేదలు పెట్టి వానివృద్ధికి సంతోషింపక యనర్థదాయకముగా భావించి చికిత్సలు చేయింపఁ బూనుకొనుట యెల్లవారికి ననుభవసిద్ధమయినదే. అనేకావయవ మయ మయిన దేశవిషయమున నెట్ల యనేకాంగవిశిష్టమయిన బాహ్యవిషయమునందును వృద్ధి యట్లే యుండును. ధనము తిన్నగా నుపయోగింపకొక గలుగుట కావశ్యకమైన తెలివి గలిగింపక కాపులను మూర్ఖత్వములో మునిగి యుండునట్లు చేసి వారికి ధనము దశ గుణము లధికముగా లభించుమార్గము లేర్పఱచినపక్షమున దాని వలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? తినుటకు కడుపునిండు పుష్కలముగా నన్నము లభించుసాధనములను గల్పింపక ధనము నుపయోగింపవలసినమార్గములను వేయిటి నుపదేశించినపక్షమున నందువలన నేమి ప్రయోజనము కలుగును? బయల రాజ్యాంగవిషయకములైన స్వాతంత్ర్యములు లక్షలభించినను గృహమునం దానందభంజకములయినదుర్మత దురాచారపిశాచములకు దాస్యము చేయవలసి యుండినయెడల నేమిసౌఖ్యము కలుగఁబోవును? ఇంట సంతోషదాయకములయిన సత్కృత సత్కులాచార స్వాతంత్ర్యములను గలవాఁడై యున్నను ధనప్రాణరక్షణము చేయని నిరంకుశ దుష్టప్రభుత్వమునకు బయల దాస్యము చేయుచుండవలసినయెడల నేమిసుఖము కలుగును? వృద్ధి సమస్తవిషయములయందును తగినవిధముగా నున్నప్పుడే దేశమునకు నిజమయిన క్షేమలాభములు కలుగునుగాని యేదో యొక విషయమునందుమాత్రమభివృద్ధి సంభవించినందునఁ గలుగవు. కాఁ

బట్టి రాజ్యాంగవిషయ మయిన స్వాతంత్ర్యములతోడిపాటుగా జ్ఞాన సీతులవిషయమునను మతవిషయమునను కులాచారవిషయమునను కూడ నభివృద్ధి పొందుచుండుట యత్యంతావశ్యకము. క్రూరము లయిన కులాచారములకు దాసుల మయి మనయింటనుండు స్త్రీలకష్టములను నివారింపలేనివారము రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్యములను పొంది దేశముయొక్క కష్టముల నెట్లు నివారింపఁ గలుగుదుము ? మతవైషమ్యమును వహించి యైకమత్యమునుఁగొజించి యొండొరులను ద్వేషించుచు తగవు లాడుచుండెడివారము. రాచటికపుసంబంధము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందినప్పుడు జాతిమత వైషమ్యములు విడిచి యెట్లు సర్వజనక్షేమమునకయి యైకమత్యముతో పాటుపడఁ గలుగుదుము ? కాబట్టి జాతిమతద్వేషమాలములు గలిగి పెరుగుచున్న దురాచారవృక్షమును మూలచ్ఛేదము చేయుటకయి ప్రయత్నింపక రాజ్యాంగవిషయకము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుట కయి లక్షప్రయత్నములు చేసినను వానివలన సంపూర్ణ మయినయైకమత్యమును నిష్పాక్షికదృష్టియుఁ గలుగనేరవు. ఇవిరెండును గలుగకున్నంత కాలము నిజమయిన దేశక్షేమాభివృద్ధులునుగలుగవు. ఈవిషయమున నే నింతదూరము చెప్పటచేత మతాచారకులాచార సంస్కరణము నందు సంపూర్ణ దశను పొందువఱకును రాజ్యాంగసంబంధము లయిన స్వాతంత్ర్యములను పొందుట కయి ప్రయత్నింపఁగూడదని నాయభిప్రాయ మయినట్లు మీరు భ్రమింపఁబోకుండు. సమస్తవిషయముల యందును యుక్తరీతిని కృషి చేయుచుండవలసిన దనియే నాయభిప్రాయము. కులాచారమతాచారములయం దందఱికిని నైకమత్యము కలుగనేరదు. పరస్పర విరుద్ధము లయిన వివిధమతములును వివిధ కులములును శాఖోపశాఖలుగా నున్న యీదేశమునం దెవరిమతము

లోను కులములోను గలదురాచారములను తొలగించుట కయి
యామామతములోనివారును కులములోనివారును ప్రత్యేకముగాఁ
గృహిచేయవలసినదేకాని యన్నిమతములవారును నన్నిజాతులవా
రును గలిసి చేయవలసిన పనిలేదు. ఒక్కరాజ్యాంగవిషయ మయిన
స్వాతంత్ర్యమునుమాత్రమే సర్వజాతి మతసామాన్యపక్షణీయము
లయి యున్నది. కాబట్టి యీయొక్కవిషయమునందు మాత్రమే
హిందూదేశములోని సకలజనులూ సంఘీభవించి జాతిమతవర్ణ భేదము
లతో పనిలేకుండ నన్యోన్యక్షేమసంపాదనము నిమిత్త మైకమత్యము
తో పాటుపడుట సాధ్యమగును. ఇది విచారించియే మనదేశము
నందలి విద్యాధికులయిన బుద్ధిమంతులనేకు లాలోచించి కృషిచేసి
కడచిన నాలుగుసంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభను స్థాపించి
వ్యయప్రచూసములనుపాటింపక సర్వజనక్షేమాభివృద్ధిల నిమిత్తమై
పాటుపడుచున్నారు.

సర్వజనోపయుక్త మయిన యీమహాసభయొక్క యుద్దేశ
ములను గూర్చియు, దీనివలనఁ గలుగ నవేక్షించిన ప్రయోజనముల
నుగూర్చియు, దీనివిషయ మయి యెల్లవారును జేయవలసిన కృత్య
ములనుగూర్చియు, ఈవఱకు సమావేశమైన మూడుసభలలోను
జేయఁబడిన నిశ్చయములను గూర్చియు, నేనిప్పుడు కొంత ప్రసంగింపఁ
బోవుచున్నాను. మీరందఱును సావధాన మనస్కులయి చిత్తగింప
వలయును.

ఈసభయొక్క ప్రధానోద్దేశములు ముఖ్యముగా మూడని
చెప్పవచ్చును. అందు మొదటిది నేటివఱకును జాతిమతకులాచారా
టి భేదములచేత విడివడి యైకమత్యము లేకయున్న హిందూదేశ
ములోని పలుతెగలుగా నున్న మహాజనుల నందఱి నొక్కటిగా

కలిపి దేశాభిమానము పురికొల్పుట. రెండవది యీ ప్రకారముగా జేరిన మహాసభలలో జ్ఞాననీతికులాచారవ్యవహారాదు లయిన సమస్త శాఖలయందును గ్రమక్రమముగా నభివృద్ధిని కలిగించుట. మూడవది హిందూదేశముయొక్క ఔషమమునకు భంగకరము గాను న్యాయవిరుద్ధముగాను నున్న యవస్థలయందు సవరణను కలిగించుట వలన నింగ్లాండుదేశమునకును హిందూదేశమునకును గల యనుబంధమును ముతంత దృఢపఱచుట. ప్రభుత్వమువారి యెడల ప్రజల కనురాగాభివృద్ధి చేయుట యన్న యాయుద్దేశ మిందుఁ గడపటఁ జెప్పఁబడినను, ప్రాధాన్యమునుబట్టి యీసభవారి యుద్దేశములలో నిదియే మొదటి దని చెప్పవలసియున్నది. ఓర్వలేనివాడు కొందఱ తీ సభకు ముఖ్యకారకులుగా నున్నవారియుద్దేశము జనులను పురికొల్పి వారికి దొరతనమువారిమీఁద ద్వేషమును పుట్టించుట యని నిష్కారణముగా దోషారోపణముచేసి లేని యపవాదమును వేయుచున్నను, కొంచె మూలోచించి చూచువారి కందఱికిని వారివాక్యములు సత్యమునకు మిక్కిలి దూరములైనవని బోధపడక పోవు. ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమువలనఁగలిగిన ముఖ్యఫలముల ననుభవించువాడు సాధారణముగా మనదేశములో విద్యాధికులే కదా? ఈసభాస్థాపనమునకు ముఖ్యప్రోత్సాహకులుగా నున్నవాడును విద్యాధికులేకదా? హూఁ ప్రభుత్వమువలని యపరాధముల ననుభవించుచున్న యావిద్యాధికులకారణముగా కృతఘ్నులయి స్వలాభమునకును దేశఔషమమునకును భంగకరముగా దొరతనమువారిమీఁద తిరుగఁబడునట్లుగా మూఢజనులను బురికొల్పుదురన్న వివేకులయినవారెవ్వరైన విశ్వసింపఁ దగి యుండురా? కలలోను విశ్వసింప దగియుండదు. వారి యుద్దేశ మెప్పుడును మూఢులయి ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము

వలని లాభములను దెలిసికో లేక యత్నప్తి వహించుచున్న సామాన్యజనులకు వారనుభవించుచున్న లాభములు బోధపడు నట్లు చేసి రాజభక్తిని బురికొల్పి మహాజనులలో నైకమత్యమును గలిగించి దొరతనమువారిని ప్రార్థించి వారియనుగ్రహమువలన నూతనస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకై ప్రయత్నించునట్లుచేయుటయు, అందువలన స్వలాభమును దేశక్షేమమును వృద్ధిపఱుపఁ గోరుటయు, నయి యుండునుగాని వేఱువిధముగా నుండునా ? మనదేశాభివృద్ధి నుద్దేశించి పరమదయాపరుఁ డైనయీశ్వరుఁడు ప్రసాదించిన యీ యింగ్లీషుప్రభుత్వ మహిమనుబట్టికాని, కాకపోయినయెడల మన మీ దినమున నిట్లు సభకూడి యిందఱ మైకమత్యముతో రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి నిర్భయముగాఁ బ్రసంగింపఁ గలుగుదుమా ? మన దేశమునం దింగ్లీషువారిప్రభుత్వము నెలవ్రుకొనకముందు నిరంకుశాధికారము గలకొందఱు దుష్టప్రభువులు జరిగించిన దౌర్జన్యములను దుర్ణయములను దలచుకొన్న దేశా మిప్పుడును గంప మొందుచున్నది. ఆకాలములో ధనమునకుఁగాని మానప్రాణములకుఁగాని రక్షణము లేదు; న్యాయచుతయు ధనము రాశియై యుండుటచే బీదల కదిలభించుట కలలోనివార్తగా నుండెను; బుడవాఁడు రాజుకంటెను బలనొందు; ఈభరతఖండములోని చేరువ దేశములకునహితము సరకులు మొదలయినవి కొనిపోవుటకుఁ దగినమంచి మార్గములు లేవు; ఉన్న యడవిమార్గములు కొన్నియు వ్యాఘ్రాది ఘాతుకమృగములతోను ఘాతుకమృగములకంటెను క్రూరులైననొంగలతోను నిండి యుండుచు వచ్చెను ; అందుచేత తీర్థయాత్రాపరులునహితము తామిట్లు వెడలునప్పుడు మరణకాలమునం దప్పగించునట్లుగా ఋణధనాదులను బిడ్డల కప్పగించి మృతులకై యేప్పునట్లు బంధుమిత్రాదులు

రోదనము చేయుచుండఁగా బయలుదేలు చుండిరి ; కాశీకిఁబోయిన వాఁడును కాశీకిఁబోయిన వాఁడును సమానమన్నలోకోక్తి మారిప్పుడు వినుచుండలేదా ? ఆకాలమునందు సేవ్యముకాక సారవంతము లైన భూములుసహిత మనేకములు బీడుగా విడిచిపెట్టఁబడు చుండెను; నీటి యాధారములు క్రొత్తవి నిర్మించుట లేకపోగాఁ బూర్వకాలమునం దున్నవిసహితము బాగుచేయించువారు లేక యుపేక్షింపఁబడి పాడగు చుండెను; ఔమములు సర్వసాధారణము లగుచుండెను ; సామాన్య జనులు విద్యాగంధ మెఱుంగక యజ్ఞానాంధకారములో గ్రుడ్డివారివలె సంచరించు చుండిరి; గాఢాంధకారములో మెఱుపుమెఱిసిపట్లు దైవి కముగా మంచిరా జోకానొకఁ డప్పుడప్పుడు వచ్చుచు వచ్చినప్పుడు జనుల కల్పసౌఖ్యము కలుగుచు వచ్చినను, ఆమేలు తడవునిలుచునది గాక సామాన్యముగా దేశమును విపదంధకారమే క్రమ్ముకొని యుండెను ; ఆకాలమునం దొకఁడు గ్రామాంతరము పోయినయెడల మరలవచ్చి కంటఁబడుదాఁక వానిఁజేమవార్త బంధువులకు తెలియ కుండెను.

పురాణములయందు వర్ణింపఁబడిన చిరకాలజీవులవంటివారెవ్వరైననుండి యీభరతఖండముయొక్క వెనుకటిస్థితిని ప్రస్తుత స్థితినిగూడ జూడఁ గలిగినపక్షమున అప్పటిభరతఖండమునకును మన యిప్పటి భరతఖండమునకును నరకమునకును స్వర్గమునకును ఉన్నంత వ్యత్యాస మున్నదని చెప్పకపోరు. ఆకాలపుస్థితినిజూచి యుండనం దున నిప్పటివారి కనేకుల కాస్థితి దురవగాహ మయి యున్నది. శత సంవత్సరపరిమిత మయినయింగ్లీషువారి సత్పరిపాలనమువలన మన మిప్పు డనుభవింపఁగలిగిన సుఖసాధనముల ననేకములను మన పూర్వులు స్వప్నావస్థయందునువినియు కనియునుండరు. కాశీలోనివారీ

క్షేమసమాచారమును తంత్రీముఖమున నూలులకొలది క్రోసులదూరములో నున్నయిచ్చటివారు నిమిషములోఁ దెలిసికొంగలుగుదురని నూలుసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపఁగలరు ? ఆసేతుహిమాచలపర్యంత భూభాగమునం దెక్కడ నున్నను బంధుమిత్రాదుల క్షేమసమాచారములను దెలిపెడి యుత్తరప్రత్యుత్తరములను కానిచీటితో కొన్నిదినములలోఁ దెప్పించుకొనుట సాధ్య మగునని నూతేండ్లక్రిందట నెవ్వరూహింప గలరు? ఆవిరిసాహాయ్యముచేత నడపఁబడెడియోడలలోను బండ్లలోను నీటిలోను మెట్టను వందల కొలదిక్రోశములదూర మొక్కదినములో ప్రయాణముచేయుట సంభవించునని శతసంవత్సరములక్రిందట నెవ్వరూహింపగలరు? అప్పటి వారియూహకందనిసౌఖ్యములనుసహితము మన మిప్పుడు సర్వసాధారణముగా ననుభవించు చున్నాము. ఇప్పు డించుమించుగా ధనప్రాణమానములకు సంపూర్ణరక్షణము కలిగి యున్నది; న్యాయము కోటీశ్వరుడు మొదలుకొని కూటిపేదవఱకును సహానమయి యున్నది ; ప్రతిదేశమునదును మృగచోరభయాదులు మృగ్యము లైనదాడులేర్పడుటయేకాక వాయువేగమున మనుష్యులను వాణిజ్యవస్తువులను గొనిపోవు ధూమ శకలమార్గములు కూడ బహుదేశములయందు వ్యాపించు యున్నవి; అందుచేతకాశ్యాదిదూరతీర్థయాత్రలు చేయుట సౌదుగురికి పోయివచ్చుటవగటి దైనది; నదులకడ్డకట్టలు కట్టి కాలువలు బహుముఖములఁ బ్రవహింపఁజేయుటవలన తొంటియాషరక్షేత్రము లిప్పుడు వరి పండెడుదివ్యక్షేత్రము లయినవి; పూర్వపురీతి తొమముల కిప్పుడు తొమము వచ్చుచున్నది; ఊణకాలములో వేల కొలది యోజనములదూరమునుండి వార్తలను మనోవేగమునఁ గొని తెచ్చెడు తంత్రీవార్తాహరణకార్యస్థానము లన్నిగొప్పపట్టణముల

యుదును స్థాపింపఁబడినవి ; నిరుపేదలుసహిత మత్యల్పధనముతో సచిరకాలములో బంధుమిత్రాదుల యోగక్షేమములను పత్రికాముఖమునఁ దెలిసికొనుట కనుకూలము లైనపోషణకార్యస్థానము లల్పగామములయందు సహితము నెలకొల్పఁబడినవి; వాణిజ్యాదులు వృద్ధి నొంది ద్వీపాంతరములయందలి వింతవస్తువులు సహితము పెరకంపంటలైనవి. ఇవి యన్నియు నిట్లుండఁగా నెల్లయెడల భారతాలలు స్థాపింపఁబడి పూర్వకాలమునందుఁ గొన్ని జాతులవారి కందనిస్త్రానిపండుగా నుండెడివిద్యాధన మిప్పు డజ్ఞానాంధకారములోఁ జిరకాలమునుండి యుండియున్న వారికన్నులు మిఱుమిట్లు కొనునట్లుగా నెల్లయెడల వెదచల్లఁబడుచున్నది. అమూల్య మయినయావిద్యాప్రభావముచేతనే కదా కడచిన మూడుసంవత్సరములనుండియు జాతిమతవైషమ్యమును లేశమాత్రమును వహింపక, ఆసేతుహిమాచలపర్యంత హిందూదేశమునంగల హిందువులును మహమ్మదీయులును క్రైస్తవులును పారసీకులును జౌద్ధులును నైనులును ద్విజులును శూద్రులును ద్రావిడులును గౌళులును దేశక్షేమమునిమిత్తమయి ధనవ్యయమునకును శరీరప్రయాసమునకును సహించి దూర దేశప్రయాణములుచేసియే టెట నొక్కొక్కపట్టణమున నొక్కమందిరమున సోదరులవలె సంభాషింపఁగలుగుచున్నారు! అయఃకాంతము సూదుల నాకర్షించునట్లుగా విద్యాబుద్ధిసంపన్నులైన నూఱులకొలఁది భిన్న దేశీయులను భిన్నమతస్థులను భిన్నభావలవారిని నిట్లొక్కస్థలముల కాకర్షించి యొక్కనభామండపమున నొక్కభాషతో మృదుమధురగంభీరవాగ్గుంభనలతో దేశలాభమునిమిత్తమయి వారిచేతఁ బ్రసంగములు చేయించుచున్నది. ఇంగ్లీషువిద్య యనునదిసమ్మోహనమంత్రము గాక మఱి యేది? ఇంతవఱకును జాతిమతద్వేషములచేత నొకరినొకరు తాఁకుటకును నొకరినో

నొకరు సంభాషించుటకునుగూడ సంశయింపవలసినస్థితియం దుండిన నానావిధములవారి నొక్కచోట సమావేశపఱచి, ఆప్తబంధువులను వలె నేకాసనములఁ గూడుచుండఁబెట్టి ఏకకుటుంబములోనివారివలె జనసామాన్యక్షేమమునిమిత్తము సంభాషింపఁజేసి, స్వప్రయోజన పరత్వమును పోఁగ్రోలి యైకమత్యమును నేర్పుచు హిందూదేశము నకుఁ గ్రొత్తప్రాణము పోయుచున్నది. హూణభాషారూప మయిన సంజీవనీవిద్య గాక మఱియేది? ఈభాష యమృతవర్షము కురియు నట్లుగా నెల్లయెడల వెదచల్లుచున్న యుత్తమజ్ఞానమును, పరిశుద్ధరీతిని నిర్మలధర్మతత్వమును, మానుషస్వాతంత్ర్యస్వరూపమును, చవిగొన్న తరువాత నెవ్వరు తమ తొంటియజ్ఞానజన్య మయినయైకమత్యా భావమును స్వార్థపరత్వమును దురభిమానద్వేషములను త్యజించి పరస్పరభ్రాతృవాత్సల్యముతోసంఘభవించి మానుషస్వభావార్హము లయినస్వాతంత్ర్యఫలములను పొందకుండఁ గోరుదురు? ఎల్లవారల హృదయములయందు నదృశ్యముగా నడుచు చున్నయాయద్భుత మయినమార్పును జూడఁగా నిది యేమో మహేంద్రజాలమువలెఁ గానఁబడుచున్నది. ఇంగ్లీషువిద్యయొక్కయు నింగ్లీషుప్రభుత్వము యొక్కయు ఘనతను కీర్తిని ఘోషించుటకయి యింతకంటె వేఱేమి కావలెను?

ఈవఱకు మనదేశమునకు సంప్రాప్తము లయిన ప్రభుత్వము లలో నెల్ల నీయింగ్లీషుదొరతనము సర్వోత్కృష్ట మయినదనిభూషించుటచేత నీనియం దేవిధ మయినలోపములును లేవని నేను చెప్పఁ దలఁచినవాఁడను గాను. ప్రపంచములోని దేదియు సంపూర్ణముగా నిర్దుష్ట మయియుండదు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమందును లోపము లనేకములున్నవి. అంతేకాక యెంతటిసత్పరిపాలనమును దేశకాలపా

తృభేదములులేక యెల్లరకు నేకరీతిగా నుపయోగపడదు. ఒక దేశము వారికి ట్రేమకర మయినది యింకొక దేశమువారికి ట్రేమకరమయినది గా నుండదు ; ఒక కాలమువారికి శ్రేయోదాయక మయినది మఱి యొక కాలమువారికి శ్రేయోదాయకముగా నుండదు ; ఒక యవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినది వేతొక యవస్థలో నున్నవారికి శుభావహమయినదిగా నుండదు. ఉష్ణదేశములలోనివారి కుపయోగించు వలిపపుబట్టలు శీతలదేశములలోనివారికి తగియుండవు ; కౌమారదశ యందు బలప్రదములగు భిక్ష్యములు శైశవకాలములో పనికిరావు ; పశుప్రాయములుగా నుండువారికివాసయోగ్యములైన పర్వతగుహలు నాగరికులు వసింప నర్హమయినవిగా నుండవు. ఇంగ్లీషువారు మొట్ట మొదట రాజ్యభారమును వహించునప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమున మనదేశము కేవల శిశుత్వదశయందే యుండినది. ఈవిషయమున శిశుకల్పులుగా నున్నమనవారి కప్పుడు తమ కున్న స్వాతంత్ర్యము లేవో తెలియవు. రాజ్యాంగవిషయమునందు మంచికౌమారదశ యం దుండిన యింగ్లీషువారి పరిపాలనపద్ధతు లాకాలమునందు మన వారనుభవింపఁ దగినస్థితిలో లేవు. తమకు లాభకరములయినవాని నెఱిగి యడుగలేని యజ్ఞానావృత మయియున్నయాశైశవావస్థయం దింగ్లీషుప్రభుత్వమువారు మాతృధర్మము నవలంబించి ప్రజలకుఁ గావలసినదానిని ధామె యెఱిగి దయచేయుచు నేయపాయమును గలుగకుండ సొరక్షించుట పరమధర్మమై యున్నది. లోకములో శిశువు లెల్లకాలమునుశిశువులుగా నేయుండుటసంభవింపదు. మాతృ పోషణముచేత వారు పెరిగి కృమకృమముగాఁ దమకుఁ గావలసిన దాని నడుగుటకును తమ కేదిట్రేమకరమో తెలిసికొనుటకును తమ కేమిస్వాతంత్ర్యము లున్నవో యాలోచించుకొనుటకును నేర్చుకొని

దురు. అట్లు బాలురకు తెలివి వచ్చి యడుగ నేర్చుకొన్నతరువాత గూడ తల్లి పారిప్రార్థన లాదరింపక శైశవమునందు తొడుగనిచ్చిన చిన్నచెప్పలనే యిప్పుడును తొడుగనిచ్చుచు శైశవమునందు సరి పోయి బలప్రదముగా నుండినంత జావనే యిప్పుడును బలవంతముగా నోటపోయుచు వచ్చినచో వారు తల్లియం దెంతప్రేమ గలవా రయినను పెద్దచెప్పలు తెమ్మనియు బలప్రదమైన యెక్కువయాహారమును పెట్టుమనియు మొఱపెట్టక తృప్తిపొంది యూరకుండఁ జాలరు. ఇంగ్లీషుదొరతనమువారు శైశవావస్థలో నున్నమనదేశముయొక్క సంరక్షణమునుపూని మాతృభావమున సంరక్షించుచు వచ్చుటచేత మనదేశజను లనేకులు విద్యాభ్యుద్ధులు కలిగి కౌమారదశను పొంది ప్రోఘు లయియున్నారు ; అనేకులు యౌవనదశను పొంది తమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని యున్నారు ; బహుసంఖ్యాకు లింకను శైశవదశను బాల్యదశకును మధ్యస్థితిలోను బాల్యదశయొక్క వివిధావస్థలలోను జ్ఞానతారతమ్యమునుబట్టి వివిధాంతరములు గలవారుగా నున్నారు. మొత్తముమీఁద మనదేశమున కిప్పుడు రాజ్యాంగవిషయమునందు బాల్యావస్థ వదలి యౌవనారంభ మగుచున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి స్థితిలో నందఱును తమకుఁ గావలసినవాని నడుగక శిశువులవలె సూరకుండుట సంభవింపదు. ఇంగ్లీషువారే జనకునివలె మనకు విద్యాభ్యుద్ధులు గలుగఁజేసి, తా మనుభవించుచున్నట్టియు మన కనుభవయోగ్యము లయినట్టియు స్వాతంత్ర్యములను నేర్పియున్నారు ; కాబట్టియే యిప్పుడు మనము సమర్థుల మయి మ మ్మెల్ల కాలమును శిశువులవలెఁ జూడక మాకర్హము లయిన స్వాతంత్ర్యములను మా కియ్యవలసిన దని యనుగుచున్నాము. ఆస్వాతంత్ర్యములను దొరతనమువారు క్రమక్రమముగా మనకు దయచేయుదు

రనుటకు సందేహము లేను. మన మజ్ఞానదశలోనుండి మన స్వాతంత్ర్యములేవో మనము తెలిసికో లేనప్పుడు శ్రద్ధవహించి మీ స్వాతంత్ర్యము లిట్టివిస్మయా యని బోధించి యడుగ నేర్పి ప్రాథుల నుగాదిద్దిన న్యాయావలంబకు లయిన దయాళురు మనము సమర్థులమయి యేయేస్వాతంత్ర్యములను పొందుటకు యోగ్యులమైయున్నామో యాయా స్వాతంత్ర్యములను మన కియ్యకుందురా? మనము నిజముగా సమర్థులమయి యున్నామని వారికి దృఢమయిన నమ్మకము తోచఁగానే యియ్యకమానరు. అట్లని మనపని మనము చేయక యూరకుండరాదు. ప్రేమ గలతల్లిసహిత మడుగక కావలసినది బిడ్డలకు పెట్టదు. కాబట్టి పొందువఱకును మనకుఁ గావలసిన దానిని మన మడుగుచుండుట పరమధర్మము. అట్లడుగుటచేత మన రాజభక్తి కేమియు కొఱతరాదు. బిడ్డలు పెట్టెడుతల్లినిగాక మఱి యెవ్వరి నడుగుదురు? తాము వహించిన కుటుంబభారమును గొంత నిర్వహింప సమర్థులయియున్న పుత్రులమిఁగనబెట్టి తాము పయినుండి చూచుచుండుట జనకులకు సంతోషదాయకమును ధర్మమును గాదా? సమర్థులయి ప్రభుభక్తిగల విద్యాధికులమిఁగ రాజ్యపాలన భారమును గొంతవఱకు మోపి వారిని యుక్తరీతిని నడుపుచు తాము పయినుండి పరామర్శించుచుండుట పాలకులకుసహితము సంతోషమును విశ్రాంతిహేతువును గదా? ప్రాథులనుగా దిద్దినవారు సమర్థులయి కార్యనిర్వహణము చేయుచుండఁగాఁ జూచునప్పటికంటె మంచి వారి కధికసంతోషము మఱియెప్పుడు గలుగును?

ప్రభుభక్తి గలప్రజలు ప్రేమాస్పద లయినప్రభువులను తమ స్వాతంత్ర్యముల నిమిత్తము వేఁడుట కయి చేసెడి యీవ్రయత్నమే రాజద్రోహమని దూరదృష్టి లేనివారు కొందఱు వార్తాపత్రికలయందు

ప్రచురించుట చూడఁగా నామనస్సున కత్యాశ్చర్య మగుచున్నది. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువలనఁ గలుగుచున్న సమస్తలాభములను పొందుచున్నట్టియు నరాజక మయినప్పుడుగాని ప్రభుత్వము మాతినప్పుడుగాని తా మనుభవించుచున్న సమస్తస్వాతంత్ర్యములను లాభములను బోఁగొట్టుకొని దౌర్భాగ్యదశను పొందవలసి యుండునని దృఢముగా నెఱిగి యున్నట్టియు విద్యాధికు లాప్రభుభక్తి లేనివారయి ప్రజలకు రాజద్రోహమును బోధించువారు ? ఈసభకుఁ గారకులుగా నుండు విద్యాధికులుమాత్రము, కలలోను ప్రభుభక్తి లేనివారుగా నుండరు. అంతేకాక వారింగ్లీషు ప్రభుత్వమువలన దేశమునకుఁ గలుగుచున్న లాభములను ప్రభుత్వాంతరములవలనఁ గలిగిననష్టములను జనులమనస్సులయందు పట్టించి మూఁగులనుసహితము ప్రభుభక్తియుక్తులనుగాఁ జేయుటకయి సదా ప్రయత్నించుచుందురు.

ఓ సభికులారా ! ఈసభ్యమును మీరును పూర్ణముగా నెఱిగి యున్నారు. ఇంగ్లీషుప్రభుత్వము వ్యాపించియుండఁబట్టియే మనదేశ మిట్లు కలహములు లేక శాంతిమయి సుఖపడుచున్నది. ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ మొక్కసంవత్సరము రాజ్యాభార మంతయు భరతఖండవాసులమీదనే పూర్ణముగా విడిచిపెట్టి తాము పయినుండి పరామర్శింపక తొలఁగి యూరకుండినయెడలఁ కొన్నిమాసములలోనే రాజ్యమంతయు భిన్నభిన్నమై కఠు లేర్పడి యొకకక్షివా రింకొకకక్షివారి తోను, ఒకమతమువా రింకొకమతమువారితోను, ఒకజాతివా రింకొక జాతివారితోను, ఒకదేశమువా రింకొకదేశమువారితోను, పోరాడుచు, అల్పసంఖ్యాకు లయిన విద్యాధికు లధికసంఖ్యాకు లయిన మాఘజనులచే నాస్తికులుగాను దురాచారులుగాను పరిగణింపఁబడి యునుగట్లద్రోక్కఁబడి, క్రమక్రమముగా నడుగంటుచున్న దురా

చారదుర్మతములు మరల తలయెత్తి ప్రబలి, కఠ్యవేశములచేత దేశ మరాజకమయి చెడిపోదా? ఇట్టి యనర్థకము మనదేశమున కెప్పుడును పుట్టకుండ స్థిరముగా నింగ్లీషువారే మనదేశమునేలుచుండు నట్లుగాఁ జేయవలయునని మనమునిరంతరమును భక్తవాంఛితప్రదాత యయిన జగదీశ్వరుని ప్రార్థించుచుండవలయును.

మన మింతవఱకును మనస్వాతంత్ర్య సంపాదన నిమిత్తము ప్రయత్నము చేయవలయుననిమాత్రమే ముచ్చటించితిమిగాని, మనకు గలుగవలసిన స్వాతంత్ర్యములేవో, ఆస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కై యిట్టినభ లేల యావశ్యకమో, తెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపలేదు. రాజు లెల్లరు విష్ణ్వంశసంభూతులనియు, అందుచేత ప్రజలు దేవునకు లోబడినట్లుగానే రాజునకును లోబడి యుండవలయుననియు, అది కాలమునుండియు మనపూర్వులు మనకు బోధించి యున్నారు. ఈ బోధనుబట్టి యీ దేశములో రాజు లెంత క్రూరులయినను, ఎంత నిరంకుశముగా ప్రవర్తించున్నను, జరులులేకమయినను తిరుగఁబడక యెన్నిపాట్లు పడియైనను ప్రభుభక్తిని విడువక విధేయులయి నడుచు కొనుచుండిరి. అందుచేత రాజభక్తివిషయ మయినధర్మ మీదేశపు ప్రజలమనసులలో నాటినట్లుగా మఱి యేదేశమునందును నాటియుండ లేదు. కాఁబట్టియే హిందువులు పూర్వకాలమునుండియు నిరుపమాన మైన రాజభక్తి కలవారని ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నారు. పూర్వకాలము నందు ప్రభుత్వము చేసిన రామ మాంధాత్రాటిరాజు లెంత ధార్మికు లయి యున్నను, ఇటీవల రాజ్యమునకు వచ్చినవారుమాత్రము ప్రజల ఊనుము సంతగా విచారింపక తమనిమిత్తమే ప్రజలు సృజింపఁబడి రన్న విశ్వాసముతో ప్రజలను నిర్బంధించి పోగుచేసినధనము సంతను దేశాభివృద్ధినిమిత్తము వ్యయపెట్టక తమగజాశ్వాదోశనాదులనిమి

త్తమును ఇతరవైభవములనిమిత్తమును వినియోగించుచు నిరంకుశముగా ప్రవర్తిల్లుచుండిరి. ఈదేశములో నెప్పుడును రాజ్యాంగవిషయమున జనుల కేవిధ మయినస్వాతంత్ర్యములును లేవు. అందుచేత జనులు పరిపాలనవిషయమునఁ దమకుఁ గొన్నిస్వాతంత్ర్యములుండునన్న యంశమునుగూడ గుర్తెఱుంగరు. పశ్చిమఖండవాసులలోఁగూడ నాదికాలమునందు రాజులు నిరంకుశాధికారముగలవారుగానే యుండినను, కాలక్రమమున నాగరికము హెచ్చినకొలఁదిని రాజు సర్వస్వతంత్రుఁడుగా నుండఁగూడ దనియు ప్రజలవలన గ్రహించిన పన్నులలోఁ దనశరమునకుఁ గావలసిన పరిమితధనము నుంచుకొని మిగిలినదానిని దేశాభివృద్ధినిమిత్తమై యుపయోగపఱుపవలయు ననియు జనాభిప్రాయ ముండురించి యంతకంతకు బలపడసాగెను. రాజు ధనమంతయు జనులవలననే దేశపరిపాలన నిమిత్తము గ్రహించుట చేత, అతఁడు దేశక్షేమమునకు భంగకరములయిన యుద్ధములుమొదలైనవానినిమిత్తము జనుల యనుమతిలేక వృధాగా ధనము వ్యయపెట్టఁగూడదనియు రాష్ట్రపాలననిమిత్తమై యధికధనము కావలసివచ్చినప్పుడు ప్రజలయనుమతి పొందకుండ క్రొత్తపన్నులు కట్టఁగూడదనియు క్రొత్తశాసనము లేర్పఱచునప్పు డవి ప్రజాక్షేమమున కనుకూలముగా నుండునట్లు చేయుటకయి ప్రజల యనుమతి లేకుండ సూతనశాసనములను జేయఁగూడదనియు జనులు క్రమక్రమముగా వాదించసాగిరి. అట్టిసమయములయందు సర్వస్వతంత్రులయి యుండమరగినరాజులు జనుల కీస్వాతంత్ర్యముల నియ్యనిష్ఠములేనివారగుచు వచ్చుచుండుటచేతను, జను లేలాగుననైన తమస్వాతంత్ర్యములను పొందవలెనని దృఢనిశ్చయమై పూనిక వదలక కృషి చేయుచు వచ్చుచుండుటచేతను, రాజునకును ప్రజలకును నైకమత్యము లేక పరస్పర

వివాదములును కలహములును సంభవించి ప్రజలు క్రమక్రమముగా నొకటితరువాత నొకటిగా తమస్వాతంత్ర్యములను పొందుచు వచ్చి రాజును పరిమితాధికారము కలవానినిగాఁ జేసిరి. ఇప్పు డింగ్లాండు దేశమును రాణిగారు పాలించుచున్నను, నిజమయిన యధికార మంతయు జనులలోనే యున్నది. నూతనశాసనమును జేయవలసి వచ్చినప్పు డెల్లను రాజు జను లందఱియనుమతిని పొందుట యెట్లు సాధ్యమగునని మీకు సందేహము కలుగవచ్చును. జనులలో ప్రతి పురుషుని యభిప్రాయమును వేరువేరుగాఁ దెలిసికొనుట యెన్నటికిని సాధ్యము కాదు. నగరములయందును పట్టణములయందు నుండు జనులు తమపట్టణముయొక్క ప్రాధాన్యమునుబట్టి యొకరినిగాని యిద్దఱినిగాని యెక్కువమందినిగాని తమపక్షమున ప్రతినిధులను గోరు కొను స్వాతంత్ర్యమును గలిగి యున్నారు. ఆపట్టణమందలి యధిక సంఖ్యాకులచేఁ గోరుకోఁబడినవారు ప్రతినిధులుగా నేర్పఱుపఁబడుదురు. ఈప్రకారముగా నేర్పఱుపఁబడిన ప్రతినిధు లందఱునుజేరి జన ప్రతినిధిసంఘ మనుపేర రాణిగారి యాంతరంగికసభలో నొకభాగముగా నుందురు. ఈజనప్రతినిధిసంఘమువారి యనుమతిని బొందక యేనూతనశాసనమును జేయఁగూడదు; ఏవిధ మైనపన్నులును విధింపఁబడఁగూడదు; ఏవిధమైన వ్యయమును జేయఁగూడదు. రాణి గారిమంత్రు లందఱును రాజకార్యవిషయములయం దెల్ల సేనభవారి కుత్తరవాదు లయి యుండి, రాజ్యాంగవిషయ మయి యేజనప్రతినిధి యేప్రశ్న వేసినను దానికి యుక్తకాలములో నుత్తరము చెప్పటకు బద్ధులై యుందురు. జనప్రతినిధిసంఘములో నధికసంఖ్య గలవారి యభిప్రాయమునుబట్టి యెప్పుడును కార్యనిశ్చయము చేయఁబడుచుండును. ఈజనప్రతినిధులు సమస్తవిషయములలోను తమ్ము కోరు

కొన్నవారియభిప్రాయము ననుసరించియే తమయభిప్రాయము నిచ్చుచుండవలయును. అట్లుచేయక యేజనప్రతినిధియైనను తనయిష్టము వచ్చినట్లభిప్రాయము నిచ్చుచు వచ్చినపక్షమున, అపట్టణమువారు మఱియొకసారి యాతనిని తమప్రతినిధినిగాఁ గోరుకొనరు. కాబట్టి యీజనప్రతినిధు లేముఖ్యమైనవిషయమునందైనను తమ యభిప్రాయము నియ్యవలసి వచ్చినప్పుడు లెమ్మగోరుకొన్నపట్టణములలోని సమాజములకు నాయకులుగా నుండువారికి వ్రాసికాని తామే యా పట్టణములకు పోయి సభలు గూర్చికాని విశేషములయభిప్రాయమును తెలిసికొని తదభిప్రాయానుసారముగా జనప్రతినిధిసభలోఁ దమయభిప్రాయములను తెలుపుచుందురు. ఈజనప్రతినిధిసభములోని సభికులేజేసినసంవత్సరముల కొక్కొక్కపర్యాయము మరలమరల నేర్పలుచు కొనఁబడ వలయునని శాసనమున్నను, సాధారణముగా జనప్రతినిధిసంఘ మయిదుసంవత్సరములకు లోపలనే పరిసమాప్తి నొంది మరల క్రొత్తసంఘ మేర్పడుచుండును. ఇంగ్లాండుదేశములో జనుల కీస్వాతంత్ర్యము కలిగి యుండుటచేతనే రాజులు హద్దుమీఁతే యధేచ్ఛముగా ప్రవర్తించుట కవకాశము లేక దేశక్షేమమునకు భంగము కలుగకున్నది. ఏరాజకీయోద్యోగి యేయక్రమమును జేసినను వెంటనే ప్రతినిధిసంఘమువారు దానిని రాజమంత్రులకుఁ దెలిపి వారిచేత నట్టి యుద్యోగస్థులను శిక్షింపఁ జేయుదురు గనుక, సామాన్యముగా రాజకీయాధికారు లేయక్రమములను జేయక జనులకు భయపడుచుందురు. ఇప్పు డీదేశమునందు మనవారు పొందుటకయి ప్రయత్నించు చున్నది కొంతవఱ కిట్టిస్వాతంత్ర్యమునే. ఈస్వాతంత్ర్యమునుపొందుటనమిత్రముయి కృషి చేయుటకొఱకే ముఖ్యముగా దేశీయమహాసభ యుద్దేశింపఁబడినది.

దొరతనమువారు మనదేశమున కొక్కసారిగా జనప్రతినిధుల నేర్పఱచుకొని, రాజ్యాంగవిషయమున మనమే కార్యాకార్యనిర్ధారణము చేసికొనుచు పరిపాలనము చక్కజెట్టుకొను నట్టిస్వాతంత్ర్యమును దయచేయుదురా, మనదేశములోనివా రట్టిస్వాతంత్ర్యమును బొంది యన్యసాహాయ్య మక్కరలేకుండ స్వతంత్రముగా కార్యనిర్వహణము చేసికొనుట కర్హులయియున్నారా, అన్నయంశ మొక్కటి కూడ నిచ్చారెవలసియున్నది. అంతటి గొప్పస్వాతంత్ర్యము నొక్కసారిగా ప్రభుత్వమువారు మన కియ్యను నియ్యరు; ఒకవేళ నిత్తురనుకొన్నను మనదేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితినిబట్టి యట్టిపరిపూర్ణ స్వాతంత్ర్యము మనకు డేమకర మయినదియుఁ గాదు; మనవారందఱు నట్టి పూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పొందుట కర్హులైయు నుండలేదు; మనవా రట్టికోరికను కోరుచుండనులేదు. మనవా రిప్పుడు కోరునది యంతయు నిప్పు డున్న రాజప్రతినిధిగారిశాసననిర్మాణసభలోను, ఇతర రాజధానిపరిపాలకుల శాసననిర్మాణ సభలలోను, జనప్రతినిధుల గొందఱిని జేర్చుకొమ్మనుటయేకాని యంతకంటె నెక్కువ యేదియులేదు. అట్టిసభలలో స్వదేశస్థులను గొందఱిని దొరతనమువారు చేర్చుకొనుచుండలేదా యని మీలో నెవ్వరయిన నడుగవచ్చును. శాసననిర్మాణసభలలో దొరతనమువారు హిందువులు మహమ్మదీయులు మొదలయినస్వదేశస్థులను కొందఱిని సభికులనుగా నిర్ణయించుచుండుట సత్యమేకాని యట్టివారు జనప్రతినిధులయియుండకపోవుటచేత వారివలన నేమియుఁ బ్రయోజనము కలుగకున్నది. వారు దొరతనమువారిచే నియమింపఁబడినవా రగుటచేత తఱచుగా దొరతనమువారియనుగ్రహమును గోరి వారిచిత్తవృత్తి ననుసరించి ప్రవర్తింపవలసినవారుగా నుండురేకాని జనులక్షేమము

నిమిత్తమే పాటుపడువారుగా నుండరు. ఈసభలకు దొరతనమువారు సమర్థులైనవారినే యేరి యేర్పఱుపక పేరునుబట్టియు ధనమును బట్టియు గొప్పవా రగునంఘానాధిపతులు మొదలైనవారిని సభికుల నుగా నిర్ణయించుచున్నారు. అట్టి వారిలో ననేకులు తగినంత విద్యా శక్తి సంపన్నులు కాకపోవుటచేత నిర్ధారణీయ శాసనాదులస్వభావ గౌరవములను చక్కగా విచారించి చర్చించి యభిప్రాయమును దెలి పెడిసామర్థ్యము లేనివారై యాసభికులలో గొప్పవారియభిప్రాయ ములతో ఏకీభవించు చుండుదు. ఈమహాసభికులు తమకు శాసన నిర్మాణసభలలో నుండుటచేత గౌరవము కలుగుననియు, పాలకుల యనుగ్రహము కలుగు ననియు, బిరుదులు కలుగు ననియు, చూచు కొందురే కాని వేఱొకటి చింతింపరు. ఈసభికులలో నొకానొకడు సమర్థు లున్నను వారుసహితము దొరతనమువారికిఁ బ్రతికూలముగా నున్నప్పుడు దేశక్షేమాదులతో సంబంధించిన శాసననిర్ధారణాదుల యందు ప్రజలపక్షమున నిలిచి జనుల కనుకూలముగా వాదించి తమ యభిప్రాయములను నిశ్చయముగాఁ దెలుపుట యరుదు. ఎందుచేత ననఁగా జనులయాగ్రహమునకు వారు పాత్రులయ్యెడుపక్షమున వారి కందువలనఁ గలిగెడునష్ట మణుమాత్రమును లేదు; జనులయనుగ్రహ సంపాదనమువలనఁ గలిగెడులాభ మంతకుమునుపే లేదు. జనులపక్ష మున నిలిచి దొరతనమువారియుద్దేశమునకు వ్యతిరేకముగా మాటా చుటవలన వారు దొరతనమువారి యాగ్రహమునకు పాత్రులయ్యెడు పక్షమున, వారు మఱియెప్పుడును మరల సభికులుగా నిర్ణయింపఁ బడరు. అట్లుగాక దొరతనమువారితో సమస్తవిషయములయందు నేకీభవించుచు వారి యనుగ్రహసంపాదనము చేసికొన్నపక్షమున, శాసననిర్మాణసభలలో మరలమరల సభికులుగా నేర్పఱుపఁబడుచు

వచ్చుటయేకాక శౌరవావహము లయినవిరుదావళులనుసహితము పొందుదురు. శాసననిర్మాణసభకులను గోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము జనులయందే యున్నపక్షమున, ఇట్టి వైపరీత్యము పొసంగదు. జనుల యొక్క స్థితిగతులను చక్కగా నెఱిగి న్యాయబుద్ధి గలసమర్థులయిన ప్రతినిధులు తగినంతమంది పైనభలలో నుండి వారు జనక్షేమము నిమిత్త మయివాదించు చున్నప్పుడును, రాజకీయోద్యోగుల యసమర్థతచేతగాని దుస్స్వభావముచేతగాని ధనాశచేతగాని జనుల యెడలఁ జేసెడు బాధల నెల్లను దొరతనమువారికిఁ దెలుపుచున్నప్పుడును, ఆయవ్యయాదు లయినరాజ్యాంగవ్యవహారవిషయ మయి ప్రశ్నలు వేయుచున్నప్పుడును; మనదేశములో నిప్పుడుజరుగుచున్న యక్రమములలోను శార్జన్యములలోను ముప్పాతిక తగ్గిపోవా? ప్రజల ధనప్రాణరాక్షణమునిమిత్త మయి యేర్పడిన యారక్షకభటు లిప్పటివలె ధనాకర్షణమునిమిత్త మయి నిరపరాధులను బాధించుచు జనుల దృష్టియందు యమభటులవలె భయంకరులును నుండగలుగుదురా ? అనుగతదండవిధాయకులు (Sub-Magistrates) మొదలైన రాజకీయోద్యోగస్థు లిప్పటివలె లంచములు పుచ్చుకొని న్యాయమును తాఱుమాఱు చేయుచుఁ జిరకాల మధికారములోనుండి దొరతనము వారిచే సమర్థు లని మెప్పుొనుచుండఁ గలుగుదురా ? ఆలోచనసభలలో జనప్రతినిధులుగా నున్నవా రాయధికారి యామండలములో లంచములు పుచ్చుకొని న్యాయము చేయుచున్నాడనియు, ఈ యుద్యోగస్థుఁ డీమండలమునందు జారుఁడై తాక్యాధికారబలము చేత సంసారులను బాధించుచున్నాడనియు, ప్రభుత్వమువారికి శ్రుతపఱిచి పారిదుప్ప)పర్తనమునుగూర్చి విమర్శింప వేడుచున్నప్పుడును, వారు వేసినప్రశ్నలును పొందినయుత్తరములును వృత్తాంతపత్రికల

యందుఁ బ్రచురింపఁబడుచున్నప్పుడును, తమదుశ్చేష్టలు లోకమునకును పయియధికారులకును జెలిసి శిక్ష కలుగు నని భయపడి యెంతటిదుష్టోద్యోగులును వ్యవహారవిషయమునను నీతివిషయమయిననుఁ గూడఁ దమ ప్రవర్తనమును జక్కపఱచుకొందురనుటకు సందేహము లేదు. ఇప్పుడుమాత్రము దొరతనమువారు లంచగొండులను దుష్టవర్తనలను శిక్షించుచుండలేదా, పయి యధికారులు జనులు తేమమునిమిత్త మయి పాటుపడెడున్యాయబుద్ధి గలవారు కారా, అనిన పయియధికారు లందఱును న్యాయదృష్టిలేనివారనియు బుద్ధిపూర్వకముగా పక్షపాతమును వహించువారనియుఁ జెప్పవలనుపడదుగాని వారిలో బహుసంఖ్యాకులు విదేశస్థులగుటనుబట్టి యిచ్చటి వారియాచారవ్యవహారముల నెఱుంగకపోవుటచేతను జనులతోఁగలిసి మెలసి యుండకుండుటనుబట్టి యుద్యోగస్థులప్రవర్తనమును యథాస్థితిముగా నెఱుంగ నేరకుండుటచేతను సామాన్యముగా వారు యోగ్యుల నయోగ్యులనుగాను దుష్టులను మంచివారినిగాను భావించుట సంభవించుచున్నదని దృఢముగాఁజెప్పవచ్చును. యూరపియనులుగానుండు మండలదండవిధాయకులును (District Magistrates) మండలన్యాయాధిపతులును (District Judges), మండలరక్షకభటాధ్యక్షులును (District Superintendents of Police), ఇట్టి గొప్పయుద్యోగములయందుండెడియితరాధికారులును సాధారణముగా తమక్రిందియుద్యోగస్థులలో నెవ్వరు మంచివారో యెవ్వరు చెడ్డవారో యెవ్వరు ప్రజాతేమమును గూర్చున్నారో యెవ్వరు ప్రజాపీడను జేయుచున్నారో యెవ్వరు లంచములు పుచ్చుకొనువారో యెవ్వరు పుచ్చుకొనివారో చక్కగా నెఱుంగరు. అందుచేత వారు తమక్రిందియుద్యోగస్థు లేది చెప్పిన నదియెల్ల సత్యమని నమ్ముచుం

దురు. సమక్షములనుండెడి క్రిందియ్యోగ్యగ్రంథాలు కొందఱు తామయోగ్యులయ్యును మహాయోగ్యులవలె దమయధికారులయెదుట నటించుచు, అనేక హేతువులనుబట్టి దూరమున నుండెడియ్యోగ్యగ్రంథాలలో మంచివారిని చెడ్డవారినిగాను చెడ్డవారిని మంచివారినిగాను సమయము వచ్చినప్పుడు బోధించి తమపయియధికారులకు వారివిషయమయి విపరీతాభిప్రాయము కలుగునట్లు చేయుచుందురు. ఆయధికారు లావంచకులమాటయందు విశ్వాసముంచి దుష్టోగ్యులమీఁద జను లెన్నివిన్నపములు చేసికొన్నను వానిని సమృథ్ నిరాకరించుచు న్యాయముగాఁ బ్రవర్తించుటవలనఁ గలిగిన ద్వేషములచేతను జాతిమతాది వైషమ్యముచేతను నట్టియభియోగములు (Complaints) వచ్చిన వని భావించుచు, అట్టియ్యోగ్యగ్రంథాలకే గొప్పపను లిచ్చుచు, ఎప్పుడో దైవికముగా తమమనస్సులకు నాటుకొనునట్లుగా సత్యము ప్రత్యక్షముగా బయలుపడినం దప్ప సదా వారియెడల ననుగ్రహము చూపుచుందురు. అందుచేతనే లంచములు పుచ్చుకొని ప్రజలను బాధించుచుండ పరమదుష్టులుసహితము సదా పయియధికారులచే పరమయోగ్యులుగా పరిగణింపబడుచు మెప్పుడుచుండఁగా మన మనేకులను జూచుచున్నాము. మండలకరగాఢాలు (District Collectors) మొదలయినవారు రాజకార్యవిమర్శనిమిత్తము దేశాటనము చేయుచున్నప్పుడు కావలసిన వస్తుసానుగ్రిని చక్కగా సిద్ధము చేయుచు వచ్చినపక్షమున, పగటిదొంగలవలె ప్రజలను దోచుకొని లక్షాధికారు లగుచున్నవారుకూడ నాయధికారులదృష్టియం దత్యంత సమర్థులుగాను రాజభక్తిగలవారుగాను శ్రద్ధాఘ్రులుగాను న్యాయ ప్రవర్తనులుగాను గనబడి వారిప్రభువును బొంది యుందురు. అందుచేత వారిమీఁద దొరతనమువారికి జను లెన్నిసంఘవిఘ్నపనలను

బంపుకొన్నను కార్యకరములుగాక స్థానికాధికారులచే (Local authorities) నుపబలపఱుపఁ బడకపోవుటచేతను స్థానికాధికారులందుర్ణయులకే సహాయు లయిజనులకు ప్రతికూలముగా వ్రాయుచు వచ్చుటచేతను నిరాధారు లయినజనులవిన్నపము లన్నియు బూదిలో వ్రేల్చినహోమము లగుచున్నవి. జనులయారచారవ్యవహారములను స్వభావములను మాయోపాయములను చక్కగా నెఱిగినస్వదేశస్థులయినజనప్రతినిధులే దొరతనమువారియారోచనసభలలో నుండుట తటస్థించినపక్షమున పయినిజెప్పినయనర్థములును జనకంటకము లయినయిటువంటి యితరానర్థకములును కాలక్రమమున రూపుమాసిపోవును. కాఁబట్టి మనదేశమునందలి స్థానికప్రభుత్వముల (Local Governments) వారి యారోచనసభలలోను రాజప్రతినిధి (Viceroy) గారి యారోచనసభలలోను తగినందఱిని జనప్రతినిధులను చేర్చుకొనులాగునను, కొత్తశాసనములను జేయునప్పుడును కొత్తపన్నులు కట్టునప్పుడును వారితో నాలోచించులాగునను, రాజ్యాంగముతో సంబంధించినసమస్తవిషయములయందును వాడు ప్రశ్నలు వేసి తెలిసికొనులాగునను, స్వాతంత్ర్యముల నిచ్చుటకయి దేశక్షేమమును గోరినవా రందఱును దొరతనమువారి నైకకంఠ్యముతో ప్రార్థింపవలెను. ఇన్నిజాతిభేదములును మతభేదములును గలయీదేశమునందు జనులందఱు నేకీభవించి ప్రతినిధులను గోరుకొనుట సాధ్యమగునాయనియు ననేకశతసంవత్సరములనుండి విశ్వంఖిలప్రభుత్వమునకు సంతతదాస్యముచేయు నలవాటుపడిన జనపరంపరకుఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుట దురవగాహము కాకుండునాయనియు సంశయింపవలసినపని లేదు. తమకుఁ బ్రత్యామ్నాయముగాఁ బ్రతినిధులనేర్పఱుచుకొనుక్రమమును గొంతవఱ కాదినుండియు నీదేశపుజను

తెఱిగి యున్నారు; ఈయేర్పాటున కొకవిధముగా నలవాటుపడి యుండి జాతిమతవైషమ్యములను మాని కొన్నివిషయములలో ప్రత్యక్షముగాఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకొనుచు సహిత మున్నారు. ఒకసంస్థానమునందలి గ్రామములోని కాపులు తమకు సంభవించిన యన్యాయమును దేనినైనను తమసంస్థానాధిపతితో విన్నపముచేసికో వలసివచ్చినప్పుడు గ్రామస్థు లందఱును జేరి తమగ్రామములో తెలివి గలవాఁడును సంగతులను చక్కగా తెఱిగి ప్రభువుతో విన్నవింప సామర్థ్యము గలవాఁడును మంచివాఁడును నని తోచినవానిని తమ పక్షమున కార్యసాఫల్యము చేసికొని వచ్చుట కయి పంపుచుండుట మనము చూచుచుండుటలేదా? రెండుపక్షములవారికి మతవిషయమున గాని యితరవిషయమునఁగాని వివాదము సంభవించినప్పుడు తమపక్షమున వాదించుటకయి యుభయపక్షములవారును సమర్థులైనవారిని చెఱియొకరిని కోరుకొను చుండుట మనము చూచుచుండలేదా? ప్రతినిధు లనఁగా జనులు తమప్రత్యామ్నాయముగా నిర్ణయించుకొన్న వీరే గాక మఱి యెవ్వరు? ఒక్కనిమిషములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుచుకో నేర్చినవారి కింకొక విషయములోఁ బ్రతినిధుల నేర్పఱుకొనుట దుస్సాధ్య మగునా? అయినను జనసామాన్యక్షేమనిమిత్త మొక్క గ్రామములోనిజను లందఱు నొక్కచోటఁ జేరి జాతిమతవైషమ్యము మాని యెట్లాక్కనితమపక్షమున నిర్ణయించుకొనుచున్నారో యట్లే యన్నిగ్రామములయందలి జనులు ననఁగా దేశమందలిజను లందఱును జేరి తమపక్షమునఁ బ్రతినిధులను నియమించుకొనువిధమునుమాత్రము నేర్చుకోవలెను. ఒక్కచోటఁ గూడుద మని యిష్టపడినను దేశము నందలిప్రజ లందఱును జేరి కట్టకట్టుకొనివచ్చి యొక్కపట్టణమునందుఁ గాని యొకస్థలమునందుఁగాని కూడుట యెప్పుడును సాధ్యము కాదు;

అట్లందఱును కూడుట యవశ్యకమును గాదు. ఇతరవిషయముల
యందు నిర్ణయించుకొనునట్లే రాజకార్యవిషయమునందును జనులు
తమతమగ్రామములలో నొక్కొక్కనిచొప్పున సమర్థుడైనవానిని
నిర్ణయించుకోవచ్చును; గొప్పపట్టణములయందుండువా రట్టివారి
నిద్రఱముగ్గుర నేర్పఱుకోవచ్చును. అట్లేర్పఱుచుకోఁబడినవా రంద
ఱును సంవత్సరమున కొక్కసారియో యాఱుమాసముల కొక్కసా
రియో తాము సంకేతించుకొన్న ముఖ్యపట్టణమునందుఁ గూడుచువచ్చి
సర్వజనసామాన్యక్షేమలాభముల కనుకూలము లయినవిషయములను
గూర్చి చర్చించి బహుజనాభిప్రాయమువలనఁ దేసినసారాంశములను
దొరతనమువారికి తెలుపుచుండవలెను. అట్లుసమర్థులునుబుద్ధిమంతులు
నయినబహుజనులపక్షమున నిశ్చితములయి సిద్ధాంతము లయినయభి
ప్రాయములను దొరతనమువారికి విన్నవించుటకయి యాసభలోనమ
ర్థతము లయినవారిని గొందఱి నాసభవారు నిర్ణయించుచు రావచ్చును.
దొరతనమువారనుగ్రహించి తమయాచనసభలలోనికి జనప్రతి
నిధులను కొందఱిని దీసికొనుట కంగీకరించినపక్షమున పయినిజెప్పిన
రీతిగా నొక్కరాజధానియందుఁగాని పెక్కురాజధానులయందుఁగాని
చేరినయామహాసభవారు ప్రస్తుతము తమలో సమర్థతము లయిన
వారిని వలయునందఱిని స్థానికప్రభుత్వమువారి యాలోచనసభలకుఁ
బ్రతినిధులనుగాఁ బంపవచ్చును; ఆయాస్థానికప్రభుత్వములవారి
యాలోచనసభలకు నిర్ణయింపఁబడినవారు తమలోనిప్రౌఢతరుల నేరి
రాజప్రతినిధిగారియాలోచనసభకుఁ బ్రతినిధులనుగా నియమించుకో
వచ్చును. ఇట్లు చేసినపక్షమున దొరతనమువారియాలోచనసభలలో
నెల్ల జనప్రతినిధులున్నట్లగును. ఇప్పుడు మనము దొరతనమువారి
నడుగఁ దలంచుకొన్నది యీయల్పస్వాతంత్ర్యానుగ్రహమే. ఇంత

మాత్రపు టుపకారమును వారు మన కనుగ్రహించినపక్షమున దొర తనమువారియెడల మన మెంతో కృతజ్ఞులమయి సంపూర్ణభక్తివిశ్వాసములను గలిగి యుండవలెను. ఈస్వాతంత్ర్యములను పొందెడియుద్దేశముతోనే దేశాభిమాను లయినవిద్యావివేకనిధులు గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండియు దేశీయమహాసభలను గూర్చి నిరంతరకృషి చేయుచున్నారు. ఆమహాపురుషులయీసత్కృషి సఫల మగుట కయి జనులందఱును రాజ్యాంగస్వాతంత్ర్య (Political rights) సంపాదన కార్యమునందు శ్రద్ధ వహింపవలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యములు గల వని తెలిసి యవి తమ కుండకపోవుటవలన గలుగుచున్నకష్టములు జనుల కెప్పుడనుభవమునకు వచ్చునో యప్పుడు వారు శ్రద్ధ వహించి యాస్వాతంత్ర్యములను బొందుటకయి యూటట లేక సర్వవిధముల బ్రయత్నింతురు. కాబట్టి తెలిసినవారు స్వార్థపరులయి యూరకుండక యెల్లవారికిని వారికీ గలస్వాతంత్ర్యములను దెలిపి మనసున నాటించుచు రావలయును. తమ కిట్టిస్వాతంత్ర్యము లున్నవని తెలియన ప్పడుమాత్రమేకాక తెలిసినప్పుడుకూడ తమకు మంచియీలోచన చెప్పి తిన్ననిదారిని నడిపింప గలనాయకులు లేకపోయినయెడల, జనులు తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్తమయి కృషి చేయక యుపేక్ష చేయుదురు. జనులకన్నులు తెరిపి వారిని చక్కగా నడపగలదేశాభిమాను లయిననాయకులుగూడ మనదేశమునందు పలువురు బయలు దేలుచున్నారని కడచినమూడుసంవత్సరములనుండియు జరుగుచున్న సభలే సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవిగదా? ఆమూడుసభలవిషయ మయి మీ కిప్పుడు కొంచెము తెలుపు చున్నాను.

దేశీయమహాసభలో మొట్టమొదటిది 1885 వ సంవత్సరమున బొంబాయినగరమునందు జరిగినది. ఆసభ కీభరతఖండములోని

వివిధదేశములనుండి డెబ్బదియెనమండ్రుసభికులు వచ్చి రాజ్యాంగ సంబంధ మయిన బహువిషయములను సామర్థ్యముతో చర్చించి కోన్ని నిశ్చయములను (Resolutions) జేసినారు. ఆసంవత్సరమునం దీసభ డిసెంబరు నెల 28, 29, 30 తేదీలలో మూడుదినములు జరిగినది. ఆసభికులు జనులచేత నియమింపబడినవారు కాకపోయినను వారందఱు సత్యంతసమర్థు లనియు శ్రద్ధాశువులనియు దేశాభిమానమాన నీయులనియు వారాసభయందుఁ జేసినప్రసంగములును వారెంతో ధనవ్యయమునకును శరీరప్రయాసమునకును లోనయి కాశీఘట్టము, చెన్నపురి, లాహోరు, ప్రయాగ, కాశీ, లక్ష్మణపురము, ఆగ్ర, కుంభకోణము, మధుర మొదలయిన దూర దేశములనుండి విదేశము నకు వచ్చుటయు సహస్రముఖముల ఘోషించుచున్నవి. ఆసభలో బంగాలీ బ్రాహ్మణులును కలకత్తా యున్నత్యాయసభలో (High Court) న్యాయవాదులు నయిన బానర్జీగారగ్రాసనాసీనులుగా నుండిరి. అప్పుడు హిందూదేశపరిపాలనముతో సంబంధించిన ముఖ్యంశములనుగూర్చి చర్చించి చేసిన యాసభవారి నిశ్చయముల నిందుఁ దెలుపుచున్నాను:—

(1) ఈవఱకు వాగ్దానము చేసియున్నప్రకారముగా నింగ్లాండు లోను, హిందూదేశములోను జరుగుచున్న హిందూదేశ రాజ్యతంత్ర నిర్వహణమునుగూర్చి విమర్శించుటకయి తగినంతమంది స్వదేశీయ ప్రతినిధులు గలరాజకీయవిచారణసభను (Royal Commission) నిర్ణయించి యీదేశములోను ఇంగ్లాండు దేశములోనుగూడ సాక్ష్యము ఘచ్చుకోవలయును.

(2) హిందూదేశపు రాష్ట్రకార్యదర్శిగారి (Secretary of State of India) సభ నిష్పాదననరీతిగా నెత్తివేసి దానిస్థానమున

రాజిగారి రాజ్యనిర్వాహక మహాసభ (Parliament) లోని సభికులే కొందఱ తాపనిని జూచునట్లు చేయవలయును.

(3) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానికపరిపాలకులయొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో (Legislative Councils) విస్తారముగా జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని, ఆయవ్యయములతో సంబంధించిన సమస్తవిషయములలోను వారితో నాలోచించుచు, రాజ్యపరిపాలనముయొక్కను స్తశాఖలలోను కార్యనిర్వాహక నియుక్తులచర్యలనుగూర్చి యడిగి తెలిసికొను సభికారము వారికిచ్చి ఆసభికులలో సభికసంఖ్యగలవారు రాజకార్యనిర్వాహకనియుక్తుల (Executive officers) కృత్యములపయిఁ జేసెడియాక్షేపణములను విని కార్యనిర్ధారణము చేయుటకై రాజిగారి యాలోచనసభాంగ మయినజనప్రతినిధిసంఘము (House of Commons) లోని కొందఱు సభికులను నియమించి స్థిరసభ (Standing Committee) యొకటి యేర్పఱుపవలయును.

(4) ఈవఱ కింగ్లాండులోమాత్రమే జరపఁబడుచున్న సామయికపరీక్ష (Covenanted Civil Service Examination) ల నిరీక్షముం దింగ్లాండుదేశములోను, హిందూదేశములోనుగూ డ నేకకాలమునందు జరుగునట్లుచేసి, ఆపరీక్షలకుఁ బోవువారివయోనియనుమిరువదిమూడు సంవత్సరములవఱకును పెంపుచేసి, హిందూదేశమునందుఁ బరీక్షలో సిద్ధులయినవారి నావశ్యకము లైనయితరవిషయములను నేర్చుకొని కృతార్థులగుట కయి యింగ్లాండునకుఁ బంపుటయే కాక బంట్రాతులు మొదలయినవారి యుద్యోగములుగాక పెద్దయుద్యోగముల నన్నిటినిగూడ హిందూదేశమునందు నితివిద్యాదేహుబలసామర్థ్యము ననుసరించి యొకపరీక్ష నేర్పఱిచి యాపరీక్షయందుఁ

దేశీయవారియొక్కతానుసారముగా వరుసక్రమమున నిచ్చునట్లుచేయవలయును.

(5) దేశముయొక్క ప్రస్తుతపుస్థితిని, ఆదాయమును, విచారించి యీవఱ కాలోచించుచున్న ప్రకారముగా సేనను హెచ్చించి యందువలన వ్యయ మధికమగునట్లు చేయకుండ వలయును.

(6) అధిక మగుచున్న సేనావ్యయమున కయి యితరవ్యయములలోతగ్గించి మిగిల్చినసొమ్ము చాలకపోయినపక్షమున, సీనునుండి వచ్చెడుబట్టలమీద తీసివేసినపన్నులు మొదలయినవి మరల కట్టవలయునేకాని యిచ్చటికాపులకు భారముగానుండు పన్నులేవియు కట్టకుండవలయును.

(7) బర్మాదేశమును కలుపుకొన కుండవలెను; ఒకవేళ దానిని కలుపుకొనుటకే నిశ్చయించెడుపక్షమున దానిని ప్రత్యేకరాజ్యముగా నుంచవలెనేగాని వ్యయ మధికమగునట్లుగా హిందూదేశముతో చేర్చకుండవలయును.

ఇవిగాక యీనిశ్చయము లన్నియు హిందూదేశమునందలి సమాజముల కన్నిటికిని డెనుపవలయు ననియు, పయినంపత్సర మీ దేశీయమహాసభను డిశంబరు నెల 28 తేది మొదలుకొని మఱి మూడుదినములు కలకత్తానగరమునందు జరపవలయు ననియు, మఱి రెండునిశ్చయములు కూడఁ జేయఁబడినవి. ఇట్లుచేయఁబడిన యీనిశ్చయములయందు దొరతనమువా గెంతగౌరవముంచిరో చెప్పజాలము కాని, ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారు ధనావ్యయ విచారణసభ (Finance Committee), రాజకీయోన్యోగవిచారణ సభ (Public Service Commission), అనునామములతో రెండుసభల నేర్పఱుచుటవలనను బొంబాయి రాజధానిపరిపాలకులప్పు

డు కూడిన యాసామాజికులకు దర్శనమిచ్చి యాదరించుటవలనను దొరతనమువారినభోదేశములకుఁ గొంతవఱకైన ననుమోదించి రనియే చెప్పవచ్చును. అప్పుడు నిశ్చయింపఁబడినప్రకారముగా మఱు సటిసంవత్సరమునం దనగా 1886వ సంవత్సరము డిసెంబరు 27, 28, 29, 30వ తేదీలయందు కలకత్తానగరమున నీదేశీయమహా సభ మరలఁ గూడినది. అప్పుడాసభకు హిందూదేశముయొక్క నానాభాగములనుండి నన్నూట యుప్పదియాఱుగురు ప్రతినిధులు సభికులుగావచ్చినారు. వెనుకటివారివలెఁగాక యీసారివచ్చినవారందఱు నించుమించుగా జనసమూహములచేతను పెద్దపట్టణముయం దలిసమూజములవారిచేతను నిర్ణయింపఁబడినవారే ఇట్టిసభికుల నేర్పఱుచుకొనునిమిత్తమును, మొదటిసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయముల ను చర్చచేయఁబడునిమిత్తమును, 1886వ సంవత్సరమున హిందూదేశమునందంతటను బహుసభలు చేయఁబడుటయే కాక, 'యింగ్లాడు నందును హిందూదేశమునందునుగూడ వృత్తాంతపత్రికలయందు పైవిషయములు చర్చింపఁబడి బహుతరముగా జ్ఞాపింపఁబడుచువచ్చినవి. అయినను గొన్ని హేతువులచేతఁ గొందఱిఘనకార్యమునకు ప్రతిపక్షులుగా నున్నవారుసహితము బయలుదేలి కొన్నివార్తాపత్రికలయందేమేమో ప్రచురించుచు వచ్చిరికాని వారివాక్యములను వివేకులంతగా గణన చేయలేదు. మొదటిసభకు మహమ్మదీయు లిద్దఱు మాత్రమే వచ్చినను రెండవసారి జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పది ముగ్గురు మహమ్మదీయులు సభికులుగావచ్చిరి. ఈసభకు పారసీమతస్థులును బొంబయిదొరతనమువారిశాసననిర్మాణసభలో నొకసభికులును నయిన డాదాబాయి నౌరోజీయనువారగా నున్నాసీనులుగా నేర్పఱుచుకొనఁబడిరి. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన నిశ్చయములు:—

(1) న్యాయమయినట్టియు జనక్షేమకర మయినట్టియు శ్రీవిఘ్నోరియా మహాకాజ్జిగారి సత్ప్రభుత్వ మారంభమయి యేఁబడినంవత్సరములు నిండవచ్చినందున కానందించుచు, ఆమెదీర్ఘాయుష్మంతురాలయి మఱియు ననేకసంవత్సరములు సత్పరిపాలనము చేయునుగాక యని ప్రార్థింపవలయును.

(2) హిందూదేశమునందలి జనబాహుళ్య మంతకంతకు బీదలగుచుండుటనుబట్టి యాదారిద్ర్యనివారణ సాధనముగా జనప్రతినిధి సంఘములను దొరతనమున కంగములుగా నేర్పఱుపవలయును.

(3) వెనుకటి సంవత్సరమున నిశ్చయింపఁబడినట్లుగా శాసన నిర్మాణసభలవిషయమైన సంస్కారమును (Reform) జేయుట యావశ్యకమగుటను మరల దృఢముగాఁ జెలుపవలయును.

(4) శాసననిర్మాణసభలలోని సభికుసంఖ్యను హెచ్చుచేసి, వారిలో సగము మందిని జనులు కోరుకొనులాగునను, జీతములు పుచ్చుకొని పనిచేయుసభికులు నాలవవంతుకంటె నధికముగా నుండకుండులాగునను, దొరతనమువారు నియమించెడి యితరసభికులసంఖ్య నాలవవంతుకంటె మించకుండులాగునను, చేయవలయును. అంతేకాక సభికులను కోరుకొనెడి స్వాతంత్ర్యమును స్థానిక నిధిసంఘము (Local Fund Boards) లలోను పురపాలిశుద్ధ్యవిచారణసంఘము (Municipalities) లలోను జరుగుచున్నట్లుగా సమర్థులకుమాత్రమే యిచ్చి, స్థానికప్రభుత్వశాసననిర్మాణసభలకుఁ బ్రతినిధులుగావచ్చి నవారిలోనుండిమాత్రమే తత్సభికులు రాజప్రతినిధిగారి శాసననిర్మాణసభలకు సభికులనుగోరుకొనునట్లేర్పఱచి, జాతిమతాదిభేదములులేక యెల్లవారిని సభికులుగానుండ నద్దులనుగాఁజేసి, వారికి ధనవ్యయాదులయందు సహితమభిప్రాయమును చెలుపుస్వత్వమునియ్యవలయును

(5) జనప్రతినిధిసభల నేర్పఱచుట కు తమమార్గ మేనో విచారించి తెలుపుట కయి యొకసభను నిర్ణయించునట్లుగా హిందూ రాష్ట్ర)కార్యదర్శిగారికి వ్రాయుటకొఱకు హిందూ దేశమునం దున్న యెల్ల సమాజములవారును మనరాజప్రతినిధిగారిని ప్రార్థింపవలయును.

(6) గౌరవనీయు లయిన దాదాబాయి నౌరోజీప్రముఖు లయిన పదునాఱుగు హొకయుపసభగాఁ జేరి రాజకీయోద్యోగవిచారణ సభోద్దేశవిషయమున విచారణచేసి దానిపర్యవసానము సీమహా సభవారికిఁ దెలియఁబఱుపవలయును.

(7) బహిరంగ మయిన పోటీపరీక్ష (Competitive Examination) యేకకాలమునందే యింగ్లాండులోను హిందూ దేశము లోను జరపఁబడవలయుననియు, ఈపరీక్షలకుఁ బోవుటకు రాణిగారి ప్రజలందఱు సమానముగానే యర్హులుగానుండవలయుననియు, పరీక్షా సిద్ధులయోగ్యతాక్రమమునుబట్టి పేరులవరుసను పట్టిక (List) ప్రచురింపఁబడవలయుననియు, పరీక్షకుఁబోవువారివయస్సిరువది మూడు సంవత్సరములకంటె మించకుండ నియమింపవలయుననియు మొదలయిన యంశములతో పయియుపసభవారు చేసినవిజ్ఞాపనము నంగీకరింపవలయు.

(8) అపరాధులను తమతోడివారైన సభ్యుల (Jury) సాహాయ్యముతో విచారణ చేసెడుపద్ధతిని హిందూ దేశముయొక్క యనేక భాగములయందు వ్యాపింపఁ జేయవలయును.

(9) పయియట్లు విచారణ చేయఁబడినప్పు డట్టిసభ్యులు చెప్పినతీర్పునకు బద్ధులుగాకుండ మండలన్యాయాధిపతులును నున్నత న్యాయసభలోని న్యాయాధిపతులును వారితీర్పులను మార్చివేయ వచ్చునని క్రొత్తగా నిచ్చిన యధికారమును తీసివేయవలయును,

(10) ప్రథమవిచారణ చేసినదండవిధాయకునివద్దఁగాని, మండలన్యాయాధిపతివద్దఁగాని, అపరాధులయిష్టానుసారముగా కడపటి విచారణను జరిగించునట్లు కోరుకొనుస్వాతంత్ర్యము నియ్యవలయును.

(11) అభియోగాదు లయినవ్యవహారములను విమర్శించెడి యధికారముకరగ్రాహులు మొదలయినవారినుండి తీసివేయవలయును.

(12) యారపుఖండములో కలహములు సంభవింపఁజూయెడుసూచనలు కానఁబడు చుండుటనుబట్టియు, యుద్ధములు సంభవించినప్పు డాత్మసంరక్షణార్థమును రాష్ట్రసంరక్షణార్థమును హిందూ దేశనివాసు లాయుధవ్యాపారమునందు నిపుడు లగుట యావశ్యకముగాఁ గానఁబడుచుండుటనుబట్టియు, హిందూదేశవాసులను స్వేచ్ఛాసైనికులను (Volunteers) గాఁ జేర్చుకొనుట కంగీకరింపవలయును.

(13) ఈసభోద్దేశములను సాగించుటకయి ప్రధాననగరములయందు స్థిరసభలు (Standing Committees) స్థాపింపఁబడవలయును.

ఇవిగాక మూడవదేశీయమహాసభను 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరునెల 27 వ తేది మొదలుకొని నాలుగుదినములు చెన్నపురిలో జరపవలయుననియు, ఈసభలోఁ జేయఁబడిననిశ్చయములను రాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి వానిలో మొదటినిశ్చయమును రాజిగారికిఁ దెలియఁజూచునట్లును తక్కిననిశ్చయములను హిందూరాష్ట్రకార్యదర్శిగారికి తెలుపుడుచేయుటయేకాక తామును వానివిషయ మయి యాలోచించునట్లును వారిని బ్రార్థింపవలయు, ననియు, మఱిరెండు నిశ్చయములుకూడఁ జేయఁబడినవి. ఈసభ జరిగినతరువాత మనరాజప్రతినిధిగారిసభికులలో ననేకుల నాహ్వానము చేసి వారికి దర్శనమిచ్చి వారితో రాజ్యాంగవిషయములనుగూర్చి ముచ్చటించుటయేకాక వారి

నుద్యానవిరోధమునకుఁగూడ నాహ్వానము చేసి తమయాదరమును గనఁబఱచిరి. ఈసభలో జరిగిననిశ్చయములను సభికులు చేసినప్రసంగములను పుస్తకరూపమున ముద్రించి యీదేశమునందు వ్యాపింపఁజేయుటయేకాక, ఇంగ్లాండునందుఁగూడ నయిదువేలప్రతులను బంచిపెట్టిరి. సభాదినములలో సభికుల భోజననివాసాదులకొఱకునుముద్రాభృతి (Printing Charges) కొఱకును సభాసంబధ మయిన యితరకార్యములకొఱకును పదునాఱువేలరూపాయలు వ్యయపడినవి. ఈసామ్మంతయు దేశాభిమానము గలవారిచే చందారూపమున నియ్యఁబడినది. ఇదిగాక తమరాకపోకలు మొదలయినవానిక్రింద నైన వ్యయముల నన్నిటిని సభికులు తామే వహించిరి. ఈసభ జరిగినతరువాత నిందువిషయమై ఇంగ్లాండునందును హిందూదేశమునందును గూడ విశేషముగా చర్చలు జరిగి వార్తాపత్రికలయందు విశేషముగా వ్రాయఁబడుచు వచ్చినది. అదిగాక యిక్కడ సర్వాధికారమును జెల్లింప నలవాటు పడినవారిలోఁ గొందఱిమనస్సులయందు జనుల కైకమత్యము కుదిరినయెడల దమయాన్నత్యము తగ్గు నన్నభయమును ననూయయుఁ గొంచెముకొంచెముగా నంకురింప మొదలుపెట్టెను.

ఇది యిట్లుండఁగా మూడవదేశీయమహాసభ గతసంవత్సరమునం దనఁగా 1887 వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెల 27, 28, 29, 30 వ తేదీలయందు చెన్నపురిలో మహాన్నతముగా జరిగి యనూయాగ్రస్తు లయినప్రతిపక్షులకు కశుపుమంటను మఱింత హెచ్చించెను. జనసమాహముచేతను సమాజములచేతను నియమింపఁబడిన జనప్రతినిధు లీసభ కాటువందలనలుగురు వివిధదేశములనుండి వచ్చినాధు ఫీరిలో ననేకు లిందునిమిత్తమయి రెండువేలమయిశ్శదూరము

నుండిసహితము వ్యయప్రయాసములకు సహించి యింటభార్యాపుత్రాదుల నొంటిగావిడిచి దేశక్షేమమే పరమప్రయోజనముగా భావించి వచ్చుట చూడఁగా మన దేశమునకు మంచిదినములు వచ్చునట్లు గాన వచ్చుచున్నవి. చెన్నపురిలో జరగిన యీమహాసభకు వచ్చినసభికులలో నెనుబదిముగ్గురు మహమ్మదీయులుండిరి; వారిలో నొక్కరయి కొంతకాలము బొంబయిదొరతనమువారి శాసననిర్మాణసభలో సభికులుగా నుండి బొంబయి యున్నతన్వాయసభలో న్యాయవాదులుగా నున్న బ్రదుద్దీన్ త్యాబీగా రీసభ కగ్రాసనాసీనులుగా నేర్పఱచుకొనఁబడిరి. ఈమహాసభకు సభికులుగా వచ్చినవారిలో హిందువులు, మహమ్మదీయులు, క్రైస్తవులు, పారసీకులు, జైనులు మొదలయిన వివిధమతములవారును, బ్రాహ్మణాది వివిధవర్ణములవారును, సంస్థానాధిపతులు మొదలుకొని వణిజశిల్పులవఱకునుగల వివిధవృత్తులవారును, యూరపియులునుగూడ నుండిరి. ఈసభయం దిందుక్రిందఁ జెప్పఁబడిన నిశ్చయములు చేయఁబడినవి:—

(1) నామజోస్సి మొదలుగాఁ గల ముప్పదిముగ్గు రొక యుపసభగా నేర్పడి యీమహాసభయొక్క నిర్మాణమునుగూర్చియు కార్యనిర్వహణక్రమమును గూర్చియు నేమివిధు లేర్పడవచ్చునో యాలోచించి యీనెల ముప్పదవ తేది నీ మహాసభవారికిఁ దెలుపవలయును.

(2) రాజప్రతినిధిగారియొక్కయు స్థానిక ప్రభుత్వములవారియొక్కయు శాసననిర్మాణసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని వానిని వృద్ధిపఱుపవలయునని కడచినరెండుసంవత్సరములలోను జేసిన నిశ్చయములను మరల స్థిరపఱచుచు, ఈవిషయమునం దింక నెంతమాత్రము నాలస్యము చేయవలదని దొరతనమువారికి విన్నవింపవలయును.

(3) వ్యవహారములయందు న్యాయము తీర్చెడియధికారమును (Judicial functions) కరగ్రాహులు మొదలయిన రాజకార్య నిర్వాహకుల (Executive officers) నుండి తొలగింపవలయునని వెనుక చేసిననిశ్చయమునే మరల దృఢీకరించుచు, ఈవిషయమైకూడ శీఘ్రముగా పనిచేయుటకయి ప్రభుత్వమువారిని ప్రార్థింపవలయును.

(4) ప్రజలయొక్క ప్రభుభక్తిని విచారించి, సేనలోని గొప్ప యుద్ధోగములకు స్వదేశస్థులద్వలగునట్లుచేసి, స్వదేశీయు లాయుధ విద్యాభ్యాసము చేయుట కుపయోగించెడి యాయుధశాస్త్రపాఠశాలలను హిందూ దేశమునందు స్థాపింప నిండియాదొరతనమువారిని వేడ వలయును.

(5) ఇప్పుడున్న యూరపుఖండరాజ్యముల సంక్షోభస్థితినిబట్టి యుద్ధములు సంభవించెడుపక్షమున దొరతనమువారికి సహాయులుగా నుండుట కయి యక్కఱకువచ్చు నిమిత్తము తగినకట్టుదిట్టములతో స్వదేశీయులను స్వేచ్ఛాసైనికులుగాఁ జేర్చుకొనుట కీసభవారు దొర తనమువారిని మరల ప్రార్థింపవలయును.

(6) వేయిరూపాయలకు లోపలియాదాయము గలవారికి వచ్చుబడిపన్ను (Income tax) నిచ్చుకొనుట మిక్కిలి దుర్భరముగా నున్నందున వేయిరూపాయలకంటెఁ దక్కువరాఁబడి గలవారికి పన్ను లేకుండఁజేసి, అందువలన సంభవించెడి ధనలోభమును ఇతరవ్యయములను తగ్గించుటవలనను దానితోను సాధ్యము కానియెడల నన్ను పన్నుములమీఁద దిగుమతిపన్నును (Import duties) మరల కట్టుట వలనను తీర్పవలయును.

(7) హిందూ దేశముయొక్క బీదతనమునువిచారించి, ఈదేశమున కనుకూల మయిన శిల్పాదివృత్తులను నేర్పెను విద్యాశాలలను

(Technical Schools) దొరతనమువారు విస్తారముగా స్థాపించుటయేకాక హిందూదేశమునందుఁ జేయఁబడినవస్తువులనే విస్తారముగా కొనునట్టి యేర్పాటుల నధికముగాఁ జేయవలయును.

(8) ఇప్పుడున్న నాయుధశాసనము (Arms Act) ప్రజలకు బాధాకరముగా నుండుటయేకాక, వారియం దొకయనావశ్యకమయిన కళంకము నారోపించు మన్నందున, తగిన హేతువులను బట్టి యిండియాదొరతనమువారిచేతఁగాని వారియుత్తరువును బొందినయితరాధికారులచేతఁగాని నిషేధింపఁబడినవారు తక్కు మిగిలినవారందఱును స్వేచ్ఛగా నాయుధములను ధరింప నర్హులయియుండునట్లుగా నాయుధశాసనముయొక్క నాలవప్రకరణమును ఆవశ్యకము లయిన యితరభాగములను మార్పుటకయి ప్రభుత్వమువారిని కోరవలయును.

(9) మొదటి నిశ్చయప్రకారముగాఁ గూడినయుపసభవారు చేసినవిధులను పయిసంవత్సరపు సభవఱకును నిలిపియుంచి, ఈలోపల దేశీయమహాసభా కార్యనిర్వహణము నిమిత్తమయి యేర్పడిన స్థిరసభల కన్నిటికిని వానిప్రతులను బంపి యాసభికులు పయిసభకు సాధ్యమయినంతవఱ కీవిధుల ననుసరించి నడుచుకొనునట్లును వానియందుఁ దమకుఁ దోచినమార్పులను పయిసభవారికిఁ దెలుపునట్లును వారిని గోరవలయును.

(10) సాలవహిందూదేశీయ మహాసభ ప్రయోగనగరమునందు 1888 వ సంవత్సరము డిశంబరు నెల 26 వ తేదీని కూడవలయును.

(11) ఈసభయందుఁ జేయఁబడిన యీనిశ్చయముల నన్నిటిని మనరాజప్రతినిధిగారికిఁ బంపి, వానిని శ్రీమహారాజు గారియొక్క హిందూరాష్ట్ర కార్యదర్శిగారికిఁ బంపునట్లును తామును తమసభికులతోఁ

గూడ వానివిషయమయి యాలోచించునట్లును వారినివినయపూర్వకముగా ప్రార్థింపవలయును.

ఈనిశ్చయములు చేయఁబడినతరువాత క్రమక్రమముగా సభికులందఱును స్వస్థలములకుఁ బ్రయాణమయిపోయిరి. ఇట్లు పోవుటకు ముందు వారిలోఁ గొందఱు మతవిషయమునందును కులాచారసంస్కరణాదులవిషయమునను చెన్నపురిలోసభలు చేసి యుపన్యాసములు చేసిరి. చెన్నపురిలో జరిగిన ఈమహాసభకు ముప్పదివేల రూపాయలనఁగా బొంబయినగరమునందు మొట్టమొదటినభ కయినదానికంటె పదిరెట్లధికముగా ధనవ్యయ మయినది. ఈసామ్మంతయు ప్రభువులు మొదలుకొని కాపులవఱకునుగల దేశాభిమానులు వేసినచందాల మూలమున పోగుచేయఁబడినది. ఈసభయందుఁ జేయఁబడిననిశ్చయములును సభికుల యుపన్యాసములును పుస్తకరూపమునముద్రింపఁబడి పదివేలప్రతు లింగ్లాండుదేశమునకుఁ బంపఁబడినవి. నానాదేశములనుండి వచ్చినసభికు లందఱును చెన్నపురి విడువకముందు చెన్నపురి రాజధానీపరిపాలకులు మొదలయిన ప్రముఖు లనేకులు వారిని దమ గృహములకుఁ బిలిపించి యాదరించి వినోదపెట్టిరి.

ఇట్లు చేరెడియాసభలవలనఁ బయినిజెప్పఁబడినవిగాక యింకను బహువిధప్రయోజనములుగలవు. ఒకరిసంగతి నొకరు వినుచు పరస్పరముఖావలోకనము లేక యుండుహిందూస్థానమునందలి వివిధదేశములలోని బుద్ధిశాలులును విద్యాశాలులును నొక్కచోట సమావేశమయి యన్యోన్యసందర్శననుఖ మనుభవింపవచ్చును; ఇట్టిదర్శనసంభాషణాదులవలన పరస్పరమైత్రి వర్ధిల్లి హిందూదేశముయొక్క మేలుకొఱకు రాజ్యాంగవిషయములయందుఁ బనిచేయుట కైకమత్యము కలుగును; లోకోపకారార్థము పనిచేయువారి కందఱికిని

జ్ఞానాభివృద్ధి చేసుకొనుటకును బుద్ధిమంతులయినయితరుల యభిప్రాయములను బ్రసంగములనుబట్టి తమయూహలయందలి లోపములను దిద్దుకొనుటకును నవకాశము కలుగును; ఈసభ లేటేట వేటువేటు దేశములయందు జరుగుచువచ్చుచేత సభికులతోమాత్రమేకాక యాయాపట్టణములందలి ప్రముఖులయినయితరులతోగూడ సహవాససంభాషణాదులు జరుపుటవలన నొకదేశమువారి పయి నొకదేశమువారికిఁ గలయసూయలును దురభిప్రాయములును పక్షపాతములును తొలగును; సర్వజాతులవారును సర్వమతములవారును సామాన్యక్షేమముకొఱ కొక్కకార్యమునందుఁ గలిసి పని చేయుట చేత జాతిమతద్వేషములు రూపుమాయును: ఇటువంటిసభలవలన సభలు జరిగినస్థలములయందు సభికుల నాదరించి వారి కన్నపానాది సత్కారములు చేయవలసినవారికిమాత్రమేకాక దూరదేశములనుండి యిండ్లు వాకిండ్లు విడిచి వచ్చినవారికిఁగూడ ధనవ్యయమును శరీరప్రయాసములు కాలహరణమును గాకతప్పవు గనుక, వారు దేశక్షేమముకొఱకు ధనవ్యయ శరీరప్రయాసాదుల కలవాటు పడుదురు; జనసామాన్యక్షేమవిషయమునఁ దఱచుగా నాలోచించు చుండుటవలన స్వప్రయోజనపరత్వమును స్వస్థలకత్యవేశములును తగ్గిపోయి నిజమయిన దేశాభిమానమును లోకోపకారపరాయణత్వమునుపొచ్చును; ఈసభలలోఁ బ్రసంగించువారి కందఱికిని సభలలో చక్కగా మాటాడుటకును వాదించుటకును శక్తి కలుగుటయేకాక యేవిషయమునందైనను చక్కగా నాలోచించుటకును ఆలోచించి ధృవపఱచుకొన్న యభిప్రాయములను స్పష్టముగాఁ దెలుపుటకును తెలియనివిషయములను కృషి చేసి తెలిసికొనుటకును గర్వమువిడిచి తొందరపడక యితరులయభిప్రాయములను శాంతముతో విని వానిలోనిదోషాంశములను

జక్కపటిచి గుణాంశములను గ్రహించుటకును సామర్థ్యము కలుగును; జనప్రతినిధులు చేరి సభలుకూడి సర్వజనోపయక్తము లయినకార్యముల విషయమయి చర్చించుచుండుట జనులకు పరిచిత మగుటచేత వారికిఁగూడ రాజ్యాంగవిషయములం దభిలాషయు శ్రద్ధయు నాదరమును గలుగును; జనులు శ్రద్ధవహించి సంఘీభవించి తమస్వాతంత్ర్యములనుగూర్చి ఘోష పెట్టుటవలన దొరతనమువారుకూడ కొంతవఱకు క్రమక్రమముగా తమసభలలో జనప్రతినిధులను జేర్చుకొని జనుల మనోరథమును దీర్చుట సంభవించును ; విదేశములకుఁ బోవుటవలన తద్దేశాచారవ్యవహారములను స్వదేశాచారవ్యవహారములతోఁబోల్చి వానిలోని మంచివానిని గ్రహించుటకును చెడ్డవానిని త్యజించుటకును హేతువగును; రాజ్యాంగవిషయ మయి మాటాడుటకే ముఖ్యముగా సమావేశ మయినను పలువు యొక్కచోట చేరినతరువాత నానావిషయములు ముచ్చటించుకుండుట సంభవింపదుగాన, దేశాచార మతాచార కులాచారవిషయము లయినసంభాషణములుకూడ జరుగుచు వచ్చి క్రమక్రమముగా తద్విషయ మయికూడ సంస్కారముకలుగును; వివిధదేశములనుండి వచ్చినవారు తమతోఁ దెచ్చుకొన్నవంతవస్తువులను జూచుటవలనను వా రాయాస్థలములయందలి వింతవస్తువులను గొని స్వదేశమునకుఁ దీసికొని పోయి యచ్చటివారికిఁ జూపుటవలనను జనుల కొకరి దేశవస్తువుల నొకరు సంపాదించుటయం దభిలాష పుట్టి వాణిజ్యమునకుఁగూడ ప్రోత్సాహము కలుగును.

ఇట్లు రాజ్యాంగవిషయ మయినస్వాతంత్ర్యములను పొందుట కొఱకుమాత్రమే కాక యనేకేతరవిషయములయందు వృద్ధిపొందుట కొఱకుఁగూడ సుపయోగపడెడి యట్టిసభల యభివృద్ధినిమిత్ర మయి యెల్ల వారును తమచేత నైనవిధమున తోడుపడవలయును. మనము

కృషి చేయుచున్న యీమహాకార్య మొక్కసంవత్సరములోఁగాని పది సంవత్సరములలోఁగాని సఫల మగునది కాదు. ఫలగౌరవమునుబట్టి తగినంతకాలము వేచియుండి సంపూర్ణముగా కార్యసాఫల్య మగు వఱకును విసుగులేక నిరంతరకృషి చేయుచుండవలెను. ఈసభ లెప్పుడు వృద్ధియై యీసభవారియభిప్రాయమే సర్వజనాభిప్రాయమని యింగ్లీషుమహాజనుల కెప్పుడు స్పష్ట మగునో యప్పుడు మనస్వాతంత్ర్యము లన్నియు క్రమక్రమముగా మనకు వచ్చినవే. సభవారియభిప్రాయమే మహాజనాభిప్రాయ మనీ తేటపఱచుటకయి యీదేశమునందలి జను లందఱును, రాజ్యాంగవిషయ మైనతమస్వాతంత్ర్యములను దెలిసికొని తత్స్వాతంత్ర్యసంపాదనార్థ మయి శ్రద్ధవహించి యేదో యొకవిధముగా పని చేయునట్లు చేయవలెను. అట్లుకాక జనులనందఱిని మూర్ఖదశయందే యుంచి చదువుకొన్నవారు నలుగురునుమాత్రము చేరి సంవత్సరమున కొకసారి, యెక్కడనో యొకచోట సభలు చేసి యేవో ప్రసంగములు చేసినంతమాత్రమున లేశమును ప్రయోజనము కలుగదు. తమస్వాతంత్ర్యములనిమిత్త మయి సంఘీభవించి మొట్టపెట్టెడి యీదేశపు సర్వజనాభిప్రాయమునం దింగ్లీషుమహాజనులు గౌరవ ముంతురుగాని గుమికూడిన యొక తెగవారియభిప్రాయముల నంతగా గణనచేయరు. హూణదేశమునందు నిజ మయినయధికార మంతయు జనులయందే యుండుటచేత ఇంగ్లీషుప్రభుత్వమువారనక ఇంగ్లీషుమహాజను లనవలసి వచ్చినది. పేరునకు రా జున్నను రాజునకు సమస్తగౌరవములును గలిగి యున్నను, తన యాంతరంగికసభాంగ మయినప్రతినిధిసంఘము వారియనుమతిని బొందిక రాజొక్కకాసును స్వతంత్రముగా వెచ్చించుటకుఁగాని యొక్కక్రొత్తపన్నును గట్టుటకుఁగాని యొక్కక్రొత్తశాసనమును జేయుటకుఁగాని

మార్పుటకుఁగాని సమర్థుఁడు కాఁడు; కాఁబట్టి నిజ మైనయధికార మంశయు జనప్రతినిధుల చేతులలోనే యున్నది ; ఆజనప్రతినిధులొ జనులచేతులలో నున్నాడు ; జనులయభిప్రాయానుసారముగా వర్తింపక పోయినపక్షమున జనప్రతినిధులుగా నుండుట సంభవింపనేరదు గాన వారు తమ్ము నియమించినమహాజనుల యుద్దేశములను గనిపెట్టియే యెల్లప్పుడు ననువర్తింపవలసినవారు గా నున్నారు; అందుచేత హూణ దేశమునందు మహాజనులే నిజ మయిన యధికారు లనియు వారి యనుగ్రహమువలననే మనకార్యసాఫల్య మగు ననియుఁ జెప్పవలెను. కాఁబట్టి యిప్పుడు మనము చేయవలసిన కృత్యములు రెండున్నవి. అందు మొదటిది రాజ్యాంగవిషయమయిన జనస్వాతంత్ర్యములను జనులకుఁ దెలిపి వానికి వానియం దభిరుచి పుట్టించి తత్సంపాదననిమిత్తమయి వారు కృషి చేయునట్లు చేయుట. రెండవది యీమహాజనాభిప్రాయముల నన్నిటిని జక్కగా నింగ్లీషు మహాజనుల కెఱుకపడునట్లు చేయుట. వీనిలో మొదటికార్యము నిర్వహించుట కయి సమర్థు లయినవారు పనిపూని దేశములు తిరిగి దేశభాషలలో రాజ్యాంగధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను మహాజనుల కుపన్యాసపూర్వకముగాను వేఱువిధముగాను బోధపఱుచుట, సులభమై లిని దేశభాషలలో నేతద్విషయ మయి సర్వజనసంబోధము లయిన గ్రంథములనువ్రాసి ప్రచురించి పంచిపెట్టి దేశమంతటను వ్యాపింపఁ జేయుట, ఇట్టివిషయమున జరగిన వాదప్రతివాదములను సాధక బాధకములను రాజ్యాంగవిషయక ధర్మములను స్వాతంత్ర్యములను వానివలన జనులకుఁ గలిగెడు తేమలాభములను దఱుచుగాసర్వజనసంగమ మగునట్లుగా దేశభాషావృత్తాంతపత్రికలయందు ఘోషించుచుండుట, మొదలయినపను లనేకములు జరగవలసియున్నవి. రెండవకార్య

మును సాధించుటకయికూడ సభలయందు నిశ్చయింపఁబడుచువచ్చెడు మహాజనాభిప్రాయము లెప్పటివప్పు డింగ్లాండులోఁ దెలియుచుండు నట్లు చేయుటకై యాదేశములోఁ బ్రకటింపఁబడెడుహూణవార్తాపత్రికలకు తంతివర్తమానములు పంపుట, సభోద్దేశములను జనాభిప్రాయములను దెలిపెడి పుస్తకముల నింగ్లీషుభాషయందు ముద్రింపించి వేలకొలదిపుస్తకముల నాదేశములో పంచిపెట్టించుట, హూణభాషాప్రసంగములు చేయుటయం గత్యంతసమర్థ లయినజనప్రతినిధుల నింగ్లాండునకుఁబంపి వారు ముఖ్యపట్టణము లన్నియుఁ దిరిగి యింగ్లీషు మహాజనులకుఁహిందువులు పడుచున్న శ్రమలను వారినోరికలను దెలుపుచుండునట్లుచేయుట, హిందూదేశాభివృద్ధియందాదరముగలయింగ్లీషు మహాజనులలోని తమమనుష్యులను గొందఱి నాదేశమందు మన పక్షమున విడువక పనిచేయుచుండునట్లర్పఱుచుట, మొదలయిన కార్యములు పెక్కులు జరగవలసియున్నవి. ఈపనులన్నియు ధనసాధ్యములుగాని వట్టిపాడిమాటలతో నెఱవేఱునవికావు. దేశక్షేమమనియు దేశాభిమానమనియు బోధించినంతమాత్రముచేత నెవ్వరునుకడుపున కన్నములేకుండ దేశములపాలయి తిరిగి శ్రమగోర్చి పనిచేయజాలరు. జాతిమతభాదకములు లేనియీ దేశములో తిరిగి పనిచేయుటయేవిశేష ధనవ్యయములేక సాధ్యము కానప్పుడు, భార్యాపుత్రాదులను విడిచి కులమువారి బహిష్కారమును లక్ష్యపెట్టక మహాసముద్రములు దాటి వేలకొలది యోజనములదూరములో నున్నవిదేశములఁ బనిచేయునప్పు. డెంతయధికధనము కావలసియుండునో మీరేయూహించుకోవచ్చును. కాబట్టి సర్వకార్యసాధక మయినధనమునుముందుగాఁజేర్చి యొకనిధి నేర్పఱిచి దానిలోనుండి సమస్తవ్యయములును జరపుచుండవలయును. అంతకంతకు దారిద్ర్యదశను బొందుచు వచ్చుచున్న యీ

హిందూదేశమునం దీమహాకార్యమునకుఁ గావలసిన లక్షలకొలది రూప్యము లెక్కడనుండి వచ్చునని శంకింపఁ బనిలేదు. కాపొకకా సిచ్చిన భూపుండు కోటిశ్వరుఁ డగునన్న లోకోక్తిని మీరందఱు నెఱిగియే యున్నారు. అంతసామ్రోక్కనిని దెమ్మన్న దుర్భరముగా నుండునుగాని యిరువదియైదుకోట్లజనులుగలయీ దేశమునందు జను లందఱు సంఘీభవిం చెడుపక్షమున కావలసినదానికంటెఁ బదిరె టైక్కువధనమును పోగుచేయుటయైఁవను సుకరముగానే యుండును. అయినను మహాజనుల కీఘనకార్యముయొక్క గౌరవమును దెలిపి, యీ విషయమున వ్యయపెట్టినధన మంతయుఁ దమభవవ్యక్తిమమునిమిత్త మయి దాచుకొనుటయే యని వారిమనస్సులయందు నాటుకొనునట్లు చేసి, వారు చేసెడిదానములలో నిదియు నుత్తమ మయినదే యని వారిబుద్ధికిఁ దగునట్లు చేయవలెను. ఈవిషయమయి వ్యయము చేయుట శ్రేయోదాయకమని జనసామాన్యమున కెప్పుడు బుద్ధి పుట్టునో యప్పు డెంత ధన మయినను బహుస్వల్పకాలములోనేకూడఁ బడును. ఎవ్వరును రూపాయలును మాడలును నియ్యవలసినవని లేదు. అందఱును దమశక్త్యానుసారముగా సంవత్సరమునకు నాలుగు కాసులు మొదలుకొని తమకుఁ దోచినంతధనము నీనిధిమిత్తమయి పంపుచుండవచ్చును. అట్లుచేయుట యెవ్వరికిని కష్టముగా నుండదు. అంతేకాక పుత్రజననము వివాహము మొదలయినశుభకార్యములు సంభవించినప్పుడు తాము చేసెడుధర్మకార్యములలో నిది యొకధర్మ కార్యముగా భావించికొన్నిరూపాయల నిచ్చుచుండవలయును. వివాహాదులయందు మనవారు వేశ్యల కిచ్చుట మొదలయివానికింద సెంత ధనమును దుర్వ్యయము చేయుచున్నారు కారు? జనులసీతికి భంగకరము లయినయటువంటివిషయములలో పాడుచేసెడుధనములలో